

SPÓŁDZIELNIA UCZNIOWSKA

Praktyczna nauka postaw kooperacji i przedsiębiorczości wśród uczniów

PRZEWODNIK

Praca zbiorowa pod redakcją:

Henryka Babisa

Agnieszki Budzewicz-Guźleckiej

Anny Drab-Kurowskiej

Marcina Janowskiego

Szczecin 2016

Wydawca:

Polska Fundacja Społeczeństwa Przedsiębiorczego

Autorzy:

Henryk Babis, rozdziały 1, 3 i 8

Agnieszka Budziewicz – Guźlecka, rozdziały 2 i 5

Anna Drab – Kurowska, rozdział 6

Marcin Janowski, rozdziały 4 i 7

Redakcja naukowa i opracowanie redakcyjne:

dr hab. prof. US Henryk Babis

dr Agnieszka Budziewicz – Guźlecka

dr Anna Drab – Kurowska

mgr Marcin Janowski

Recenzent:

dr Maciej Czaplewski

Publikacja bezpłatna

© Copyright by Polska Fundacja Społeczeństwa Przedsiębiorczego

ISBN 978-83-932375-5-5

Wydanie I

Wszelkie prawa zastrzeżone

Nakład 250 egzemplarzy

Publikacja opracowana w ramach projektu edukacyjnego „*Nasza pierwsza spółdzielnia*” współfinansowanego ze środków Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich, Gminy Miasto Szczecin oraz Narodowego Banku Polskiego w ramach programu edukacji ekonomicznej.

Publikacja jest dostępna w wersji elektronicznej na stronie internetowej:

www.spoldzielniauczniowska.pl

Spis treści

1. Przedmowa – spółdzielnia uczniowska praktyczną szkołą młodzieżowej przedsiębiorczości	5
2. Idea przedsiębiorczości społecznej	9
3. Tradycje i teraźniejszość polskiej spółdzielczości uczniowskiej	17
4. Identyfikacja potrzeb społeczności szkolnej/lokalnej z punktu widzenia spółdzielni uczniowskiej	20
5. Typy/formy działań spółdzielni uczniowskiej	27
6. Zakładanie spółdzielni uczniowskiej krok po kroku	31
7. Inspiracje, czyli dobre praktyki z kraju i zagranicy	41
8. Dokumentacja spółdzielni uczniowskiej	45
I. Przykładowy statut spółdzielni uczniowskiej	45
II. Przykładowy regulamin działalności sklepiku uczniowskiego spółdzielni uczniowskiej	57
III. Zgłoszenie powstania spółdzielni	59
IV. Przykładowy plan pracy spółdzielni uczniowskiej	60
V. Przykładowy wzór sprawozdania zarządu spółdzielni uczniowskiej	61
VI. Przykładowe sprawozdanie rady nadzorczej spółdzielni uczniowskiej	64
VII. Dziennik – księga główna	66
VIII. Bilans otwarcia na dzień 1 stycznia roku	67
IX. Bilans zamknięcia na dzień 1 stycznia roku	68
X. Arkusz spisowy ruchomości	69
XI. Wykaz towarów wziętych na potrzeby spółdzielni	70
XII. Wykaz zwyżek i zniżek cen	71
9. Słownik pojęć	73
10. Bibliografia	75
11. Przydatne linki	76

Przedmowa – spółdzielczość uczniowska praktyczną szkołą młodzieżowej przedsiębiorczości

Henryk Babis¹

*Jeśli się tylko chce,
to można bardzo wiele osiągnąć.*

Myśl ta powinna przyświecać wszystkim uczniom polskich szkół. Dotyczy to także tworzenia spółdzielni uczniowskich. Spółdzielnia uczniowska jest doskonałym sposobem na rozwijanie przedsiębiorczości, aktywności społecznej, współpracy i zaradności młodzieży.

Spółdzielnia uczniowska może być założona w publicznej lub niepublicznej szkole podstawowej, gimnazjum i w szkole ponadgimnazjalnej oraz w placówce oświatowo-wychowawczej dla dzieci i młodzieży. Spółdzielnia uczniowska, aby mogła działać powinna spełnić następujące warunki:

- zebranie się grupy chętnych uczniów, którzy znajdą wśród nauczycieli opiekuna spółdzielni;
- założycielami spółdzielni mogą być uczniowie szkół i placówek, którzy ukończyli 10 lat;
- założycieli nie może być mniej niż 10;
- założenie spółdzielni wymaga zgody rady szkoły (jeśli jej nie ma rady pedagogicznej) udzielonej na wniosek dyrektora szkoły;
- w statucie szkoły powinien znaleźć się zapis o działaniu w danej placówce spółdzielni uczniowskiej;
- opracowanie i uchwalenie statutu spółdzielni przez członków założycieli i opiekuna a następnie zatwierdzenie go przez radę pedagogiczną.

Spółdzielnia uczniowska nie ma osobowości prawnej w ujęciu ustawy Kodeks cywilny i nie podlega wpisowi do Krajowego Rejestru Sądowego. Spółdzielnia uczniowska jest formą

¹ Katedra Polityki Gospodarczej i Ekonomii Społecznej, Wydział Zarządzania i Ekonomiki Usług, Uniwersytet Szczeciński.

wewnętrznej działalności szkoły, zatem nie ma obowiązku podatkowego, ani nie rozlicza się z Urzędem Skarbowym.

Jednakże w zakresie swojej statutowej działalności spółdzielnia może zawierać umowy, zaciągać zobowiązania i dokonywać innych czynności prawnych oraz mieć prawa i obowiązki. Przedmiotem działalności spółdzielni uczniowskiej określany jest w statucie spółdzielni. To jakie usługi świadczyć będzie spółdzielnia zależy tylko od pomysłu i kreatywności członków. Przykładowo może nim być:

- 1) nabywanie i wytwarzanie oraz sprzedaż na terenie szkoły artykułów służących zaspokajaniu potrzeb uczniów i pracowników szkoły;
- 2) świadczenie usług na rzecz szkoły i osób trzecich;
- 3) uprawa roślin oraz chów drobnego inwentarza;
- 4) zbieranie runa leśnego i surowców wtórnych oraz ich sprzedaż;
- 5) podejmowanie na zasadach komercyjnych lub społecznych działań na rzecz ekologii i środowiska lokalnego;
- 6) propagowanie idei i zasad spółdzielczych w środowisku szkolnym i lokalnym;
- 7) organizowanie imprez kulturalnych, turystycznych i sportowych z udziałem uczniów szkoły.

Spółdzielnia uczniowska prowadzi działalność łączącą w sobie cele gospodarcze i społeczne. Opiera się przede wszystkim na zasadach gospodarności i umiejętności działania na rzecz dobra wspólnego. Jest symulacją przedsiębiorstwa prowadzonego na terenie szkoły. Młodzież szkolna działająca w ramach tych spółdzielni:

- uczy się prowadzenia przedsiębiorstwa w aspekcie formalnym (poznaje funkcjonowanie organów statutowych spółdzielni, wewnątrzspółdzielcze relacje pomiędzy tymi organami oraz zadania tych organów);
- nabywa praktycznych doświadczeń w organizowaniu i realizacji przedsięwzięć gospodarczych;
- uczy się szacunku dla uczciwie zarobionych pieniędzy;
- przede wszystkim uczy się zespołowej pracy i zbiorowej zaradności;
- dąży do wypracowania zysków i korzyści niematerialnych;
- przeznaczają wypracowane zyski i korzyści niematerialne, zgodnie z decyzją uczniowskiej wspólnoty, na jej spółdzielcze potrzeby, na potrzeby własnej szkoły, bądź na potrzeby lokalnej społeczności.

Ogólnie można powiedzieć, że spółdzielnie uczniowskie uczą młodzież przedsiębiorczości i wyrabiają u niej nawyki niezbędne do efektywnego funkcjonowania na rynku. W realizacji tego zadania kluczową rolę odgrywa nauczyciel, który pełni funkcję opiekuna młodych spółdzielców.

Spółdzielnie dzięki pracy zespołowej uczniów pod kierunkiem opiekuna spółdzielni oraz dobremu zorganizowaniu pracy pokazują uczniom jak połączyć szkołę z życiem codziennym. Poprzez uczestnictwo w pracy spółdzielni uczniowskiej uczniowie uczą się demokracji i współodpowiedzialności, przez co mogą mieć ułatwiony start do odpowiedzialnej, obywatelskiej dorosłości. Młodzi spółdzielcy wchodząc w rozmaite kontakty z dorosłymi, muszą nauczyć się załatwiać tzw. „doroste sprawy”.

Angażowanie się młodzieży szkolnej w przedsięwzięcia gospodarcze spółdzielni uczniowskiej wpływa na kształtowanie osobowości uczniów i wypracowywanie u nich społecznie pożądanych postaw. Przeprowadzone przez Krajową Radę Spółdzielczą badanie², w którym brali udział zarówno nauczyciele opiekunowie, jak i uczniowie spółdzielcy, potwierdziło tezę, że spółdzielczość uczniowska jest identyfikowana jako działalność wzmacniająca pozytywne cechy osobowości. Spółdzielnie uczniowskie kształtują u uczniów następujące cechy charakteru, zachowania i umiejętności: **uczciwość, odpowiedzialność, uspołecznienie, gospodarność, rzetelność i życzliwość**³. Są to cechy, którymi powinien charakteryzować się także każdy dorosły przedsiębiorca.

Mając na uwadze zdobywane przez uczniów praktyczne umiejętności i bardzo pożądane cechy charakteru kształtowane przez pracę w spółdzielniach uczniowskich zwracamy się z apelem do dyrektorów, nauczycieli i pedagogów wszystkich zachodniopomorskich szkół podstawowych i ponadpodstawowych o umożliwienie utworzenia lub reaktywowania spółdzielni uczniowskich w środowisku szkolnym.

Zespół autorski ma nadzieję, że w podjęciu takich decyzji pomoże Państwu niniejszy przewodnik.

² Badaniem ankietowym objęto uczestników II Kongresu Spółdzielczości Uczniowskiej, czyli grupę liczącą 120 uczniów spółdzielców i 38 nauczycieli opiekunów. II Kongres SU odbył się w dniach 31 maja – 1 czerwca 2014.

³ A. Brand, Uczeń spółdzielca przedsiębiorcą in spe, NBS 2015, nr 11 oraz <http://alebank.pl/edukacja-uczen-spoldzielca-przedsiębiorca-in-spe/?view=article&id=55515&catid=927>, 11.12.2016.

Idea przedsiębiorczości społecznej

Agnieszka Budziewicz - Guźlecka⁴

Przedsiębiorczość społeczna opiera się na współpracy i kooperacji. **Współpraca** jest zdolnością do tworzenia więzi i współdziałania z innymi osobami. Cechuje ją umiejętność pracy w grupie na rzecz osiągnięcia wspólnych celów, umiejętność zespołowego wykonywania zadań i wspólnego rozwiązywania problemów. Efektywna współpraca powoduje poczucie tożsamości z zespołem, co zapewnia trwanie i sprawne funkcjonowanie tego zespołu na rzecz osiągnięcia wspólnych celów jego członków. Umiejętność współpracy stanowi jeden z wyróżników kompetencji społecznych, które warunkują jakość relacji z innymi ludźmi. Zdolność współpracy należy zaliczyć do kompetencji emocjonalnych.

Z pojęciem współpracy wiąże się pojęcie **kooperacji**⁵. Kooperacja jest zaprzeczeniem współzawodnictwa. Kooperacja stanowi współpracę określonego zespołu ludzi na podstawie zawartej wcześniej umowy. **Kooperacja** jest formą współpracy. Cechą charakterystyczną kooperacji jest realizacja celów częściowych zmierzających do celu głównego, jakim jest generowanie zysku. Oprócz znaczenia ekonomicznego kooperacja ma również znaczenie socjologiczne poprzez rozdzielenie zadań, funkcji, by osiągnąć obopólne korzyści.

Przedsiębiorczość jest zespołem cech, które opisują charakterystyczny sposób postępowania człowieka. Do tych cech można zaliczyć:

- aktywność,
- umiejętność przystosowania się do zmian,
- skłonność do podejmowania ryzyka,
- umiejętność dostrzegania szans oraz ich wykorzystywanie,
- innowacyjność i kreatywność,
- gotowość do przyswajania nowej wiedzy,
- niespokojny i poszukiwawczy umysł,
- zdolność obserwacji środowiska i zauważania rzeczy wymagających zmian,
- umiejętność kontaktów z otoczeniem,
- zdecydowanie, odpowiedzialność i rzeczowość w postępowaniu z innymi,
- umiejętność wykorzystania każdej okazji do twórczego działania.

⁴ Katedra Polityki Gospodarczej i Ekonomii Społecznej, Wydział Zarządzania i Ekonomiki Usług, Uniwersytet Szczeciński.

⁵ Pojęcie kooperacji wywodzi się z języka łacińskiego - określenie "cooperatio" (co- "razem", operari- "pracować").

Przedsiębiorczość społeczna jest jednym z określeń działalności gospodarczej, która łączy w sobie cele ekonomiczne i społeczne. Czasami pojęcie przedsiębiorczości społecznej jest stosowane zamiennie przy określaniu gospodarki społecznej, a także ekonomii społecznej.

Ekonomię społeczną tworzą ludzie, którzy angażują się w nietypowe przedsięwzięcia, przecierają nowe szlaki i wyszukują nisze dla swoich działań.

Pojęcie przedsiębiorstwa społecznego składa się z dwóch atrybutów: „przedsiębiorczości” i „społeczności”. Pierwszy z nich wskazuje, iż ma to związek z organizacją, która prowadzi działalność gospodarczą, a więc wytwarza produkty lub usługi, łącząc dostępne zasoby w taki sposób, który prowadzi do wytworzenia nadwyżki (wartości dodanej). Przedsiębiorczość implikuje innowacyjność i efektywność. Przedsiębiorstwo społeczne prowadzi działalność, która wiąże się z ryzykiem gospodarczym i ekonomiczną weryfikacją efektów tej działalności. Atrybut „społeczności” wskazuje z jednej strony na podstawowe zasoby, które wykorzystuje przedsiębiorstwo, z drugiej zaś na jego misję. Jeśli chodzi o zasoby, sedno tkwi w bazowaniu na kapitale społecznym, ukształtowanym w ramach określonej społeczności lokalnej. W odniesieniu do misji podstawowe jest to, że działanie przedsiębiorstwa jest ukierunkowane na integrację społeczną w skali danej społeczności lokalnej, a patrząc z innej strony, jego głównym celem jest przeciwdziałanie np. wykluczeniu społecznemu poprzez wszelką aktywizację (zawodową i gospodarczą).

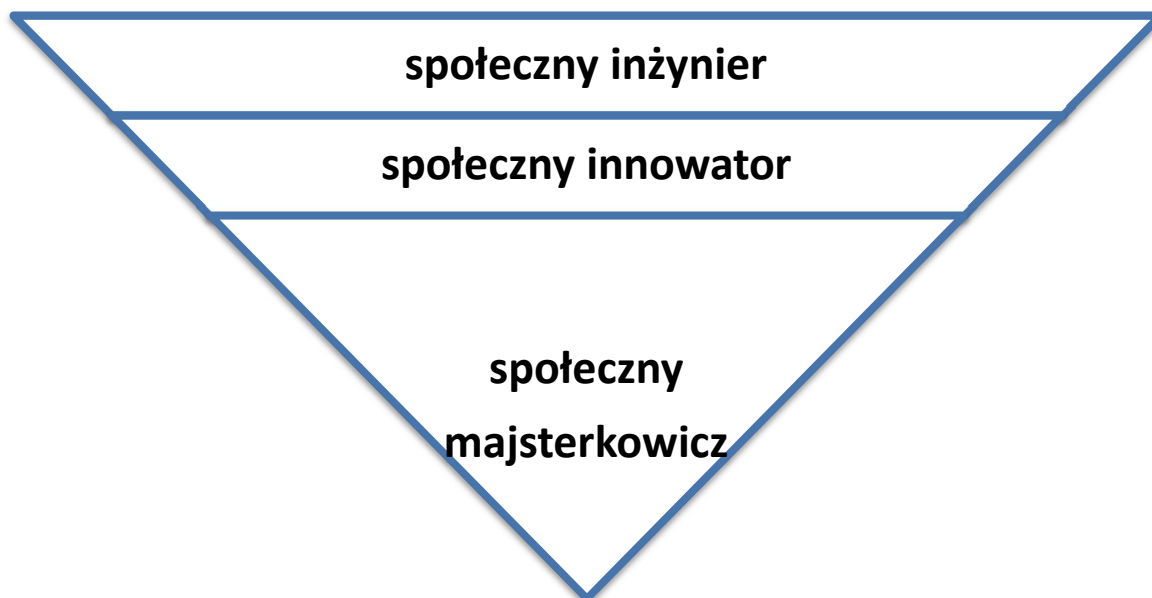
Przedsiębiorczość społeczna jest sektorem gospodarki, w której organizacje są zorientowane na użyteczność społeczną, a wypracowana przez nie nadwyżka służy realizacji celu społecznego. Istnieją trzy odmienne podejścia do przedsiębiorczości społecznej, co prezentuje rysunek 1. Forma odwróconej piramidy wskazuje na skalę działalności (na górze największa).

Pierwszy typ przedsiębiorczości społecznej, który nazywamy **społeczny majsterkowicz** - skupia członków lokalnej społeczności działających celem rozwiązania lokalnych problemów. Jest to działalność w małej skali, która angażuje niewielką ilość zasobów, pozwalająca utrzymać harmonię zaburzaną przez różnego typu zjawiska działając w sposób autonomiczny⁶. Drugi typ przedsiębiorczości społecznej, określanej jest jako **społeczny innowator**, identyfikujący luki na rynku usług społecznych i próbuje je wypełnić. Społeczny innowator charakteryzuje się działalnością na większym terenie, niż w przypadku społecznego

⁶ S. E. Zahra , E. Gedajlovic, D. O. Neubaum , J. M. Shulman: A typology of social entrepreneurs: Motives, search processes and ethical challenges. Journal of Business Venturing 2009, Vol. 24 (5), s. 18. Za B. Gózdź, Przedsiębiorczość społeczna http://zif.wzr.pl/pim/2013_1_1_16.pdf 1.12.2016

„majsterkowicza”. Pomimo tego, że często skupia się na problemach lokalnych, jego sposób działania można z powodzeniem przenieść w inne miejsce. Ten typ przedsiębiorczości społecznej wymaga większej liczby zasobów celem zapewnienia szerszego działania⁷.

Rys. 1. Formy przedsiębiorczości społecznej

Źródło: opracowanie własne na podstawie Smith B.R., Stevens C.E.: Different Types of social entrepreneurship: The role of geography and embeddedness on the measurement and scalin of social value. Entrepreneurship & Regional Development 2010, Vol. 22, No. 6, s. 586.

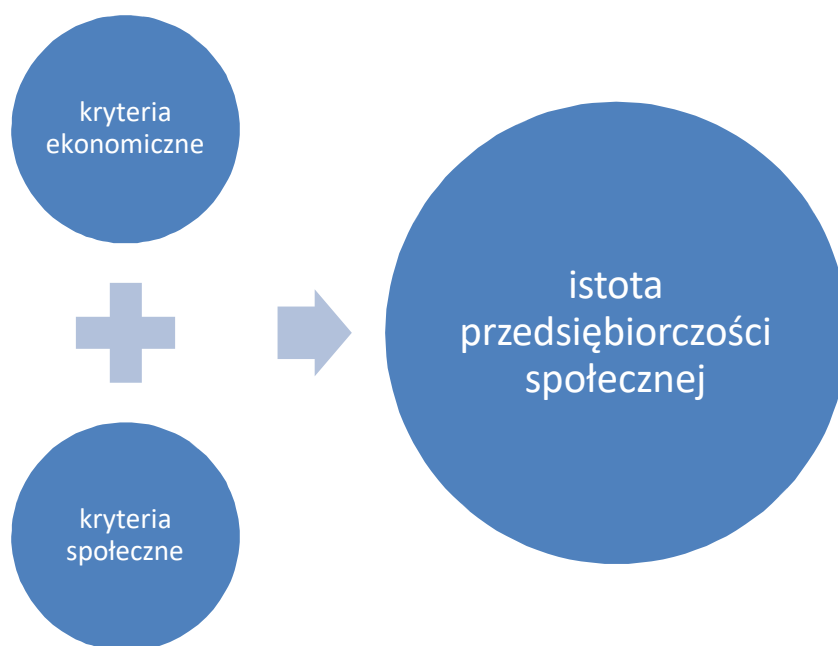
Ostatni z typów skupia się na dekonstrukcji oraz ponownej konstrukcji społecznych zachowań celem uzyskania zamierzonych celów. Taki typ określa się mianem **społecznego inżyniera**. Koncepcja społecznego inżyniera dobrze opisuje zachowanie przedsiębiorcy społecznego, który wprowadza w życie nowe idee społeczne, celem zastąpienia dotychczasowych rozwiązań oferowanych przez istniejące instytucje. Tacy przedsiębiorcy skupiają się na działaniach na szeroką skalę celem wspierania dużej liczby ludzi. Dla takich działań potrzebne są znaczące środki finansowe oraz osobowe, jednakże często istnieje możliwość wykorzystania istniejących zasobów w instytucjach, które dane działanie ma na celu zastąpić⁸.

Istotę przedsiębiorczości społecznej definiują cechy przedsiębiorstw społecznych, co prezentuje rysunek 2.

⁷ B. R. Smith, C. E. Stevens: Different Types of social entrepreneurship: The role of geography and embeddedness on the measurement and scalin of social value. Entrepreneurship & Regional Development 2010, Vol. 22, No. 6, s. 578- 582.

⁸ Tamże, s. 582.

Rys. 2. Składowe przedsiębiorczości społecznej

Źródło: opracowanie własne

Do kryteriów ekonomicznych można zaliczyć:

- prowadzenie działalności w sposób ciągły i regularny (przy wykorzystaniu instrumentów ekonomicznych),
- niezależność instytucji w stosunku do instytucji publicznych,
- ponoszenie ryzyka gospodarczego.

Natomiast do kryteriów społecznych należą:

- wyraźna orientacja na społecznie użyteczny cel przedsięwzięcia,
- oddolny, obywatelski charakter inicjatywy,
- demokratyczny system zarządzania,
- wspólnotowy charakter działania,
- ograniczona dystrybucja zysków.

W Polsce, obok kryteriów wymienionych powyżej, zwraca się dodatkowo uwagę na lokalny charakter przedsiębiorczości społecznej, rozumiany zarówno jako jej tworzenie siłami społeczności lokalnych, jak też nastawienie przedsiębiorczości społecznej na wspieranie lokalnego rozwoju.

Przedsiębiorstwo społeczne można także opisać poprzez najważniejsze funkcje jakie pełni:

- uczy aktywności i przedsiębiorczości,
- oferuje produkty i usługi społecznie użyteczne,
- stanowi sieć wsparcia dla osób potrzebujących,

- uczy nowych kompetencji społecznych, samodzielności i odpowiedzialności za siebie,
- wspiera podmioty potrzebujące w społecznościach lokalnych np. poprzez bezpłatne udostępnianie swoich usług,
- koncentruje i integruje władze lokalne stymulując rozwój społeczności lokalnych.

Podmiotami zaliczanymi do przedsiębiorczości społecznej są między innymi:

- stowarzyszenia prowadzące działalność gospodarczą,
- fundacje prowadzące działalność gospodarczą,
- spółki z ograniczoną odpowiedzialnością i spółki akcyjne, nie działające w celu osiągnięcia zysku,
- **spółdzielnie**,
- zakłady aktywności zawodowej,
- centra integracji społecznej.

Spółdzielnia jest rodzajem podmiotu gospodarczego, regulowanego przepisami ustawy z dnia 16 września 1982 roku prawo spółdzielcze, który posiada osobowość prawną i powstaje w celu prowadzenia działalności gospodarczej. Jest dobrowolnym zrzeszeniem osób, których ilość nie jest ograniczona i może być zmienna. Dzięki funduszowi udziałowemu spółdzielnia prowadzi działalność gospodarczą w interesie swoich członków. Może być to działalność społeczna lub oświatowo-kulturalna.

Cele spółdzielni

Celem spółdzielni jest podniesienie zarobku członków przez prowadzenie wspólnego przedsiębiorstwa (cel obligatoryjny) oraz podniesienie poziomu kulturalnego członków (cel fakultatywny). Celem obligatoryjnym będzie więc prowadzenie działalności gospodarczej dla zaspokojenia potrzeb, a celem fakultatywnym - prowadzenie także działalności społeczno-kulturalnej na rzecz członków, ich rodzin i lokalnego środowiska.

Zasady spółdzielczości

Spółdzielnia w swojej działalności powinna przestrzegać zasad spółdzielczości ustalonych przez Międzynarodowy Związek Spółdzielczy (ICA)⁹. Do zasad tych należą¹⁰:

1. Zasada dobrowolnego i otwartego członkostwa,

⁹ Międzynarodowy Związek Spółdzielczy (ICA - International Co-operative Alliance) - jest niezależnym stowarzyszeniem, które zrzesza, reprezentuje i asystuje spółdzielniom z całego świata. Zgromadzenie Ogólne Międzynarodowego Związku Spółdzielczego podczas kongresu odbywającego się w Manchesterze w dniach 20-23 września 1995 roku zaakceptowało zasady.

¹⁰ Zasady spółdzielczości, <http://poradnik.ngo.pl/x/315754>, 10.12.2016 r.

2. Zasada demokratycznej kontroli członkowskiej,
3. Zasada ekonomicznego uczestnictwa członków,
4. Zasada autonomii i niezależności,
5. Zasada kształcenia, szkolenia i informacji,
6. Zasada współpracy pomiędzy spółdzielniami,
7. Zasada troski o społeczność lokalną.

Ad. 1. Zasada dobrowolnego i otwartego członkostwa

Spółdzielnie są organizacjami dobrowolnymi, otwartymi dla wszystkich osób, które są zdolne do korzystania z ich usług oraz gotowe są ponosić związaną z członkostwem odpowiedzialność, bez jakiegokolwiek dyskryminacji z powodu różnicy płci, społecznej, rasowej, politycznej czy religijnej.

Ad. 2. Zasada demokratycznej kontroli członkowskiej

Spółdzielnie są organizacjami demokratycznymi, które są kontrolowane przez swoich członków, którzy aktywnie uczestniczą w określaniu polityki i podejmowaniu decyzji. Kobiety i mężczyźni i pełniący funkcje przedstawicielskie z wyboru są odpowiedzialni wobec członków. W spółdzielniach szczebla podstawowego członkowie mają równe prawa głosu (jeden członek – jeden głos), zaś spółdzielnie innych szczebli również zorganizowane są w sposób demokratyczny.

Ad. 3. Zasada ekonomicznego uczestnictwa członków

Członkowie uczestniczą w sposób sprawiedliwy w tworzeniu kapitału swojej spółdzielni i demokratycznie go kontrolują. Co najmniej część tego kapitału jest zazwyczaj wspólną własnością spółdzielni. Jeśli już członkowie otrzymują rekompensatę od kapitału wniesionego jako warunek członkostwa, jest ona zazwyczaj ograniczona. Członkowie przeznaczają nadwyżki na jeden lub wszystkie z następujących celów:

- na rozwój swojej spółdzielni, jeśli to możliwe poprzez stworzenie funduszu rezerwowego, z którego przynajmniej część powinna być niepodzielna;
- na korzyści dla członków proporcjonalnie do ich transakcji ze spółdzielnią;
- na wspieranie innych dziedzin działalności zaaprobowanych przez członków.

Ad. 4. Zasada autonomii i niezależności

Spółdzielnie są autonomicznymi organizacjami wzajemnej pomocy kontrolowanymi przez swoich członków. Jeśli zawierają porozumienia z innymi organizacjami, włączając w to rządy lub pozyskują swój kapitał z zewnętrznych źródeł, to czynią to tylko na warunkach zapewniających demokratyczną kontrolę przez swoich członków oraz zachowanie swojej spółdzielczej autonomii.

Ad. 5. Zasada kształcenia, szkolenia, informacji

Spółdzielnie zapewniają możliwość kształcenia i szkolenia swoim członkom, osobom pełniącym funkcje przedstawicielskie z wyboru, menedżerom i pracownikom tak, aby mogli oni efektywnie przyczynić się do rozwoju swoich spółdzielni. Informują one ogół społeczeństwa, a zwłaszcza młodzież i osoby kształtujące opinię społeczną, o istocie spółdzielczości i korzyściach z nią związanych.

Ad. 6. Zasada współpracy między spółdzielniami

Spółdzielnie w najbardziej efektywny sposób służą swoim członkom i umacniają ruch spółdzielczy poprzez współpracę w ramach struktur lokalnych, krajowych, regionalnych i międzynarodowych.

Ad. 7. Zasada troski o społeczność lokalną

Spółdzielnie pracują na rzecz właściwego rozwoju społeczności lokalnych, w których działają poprzez prowadzenie polityki zaaprobowanej przez swoich członków.

Wyróżnia się kilka rodzajów spółdzielni:

- spółdzielnie produkcji rolnej - prowadzą one wspólne gospodarstwo rolne i działają na rzecz indywidualnych gospodarstw rolnych członków danej spółdzielni,
- spółdzielnie pracy rękodzieła ludowego oraz artystycznego – tworzą nowe oraz kultywujące tradycyjne wartości kultury,
- spółdzielnie pracy – przedmiotem ich działalności jest prowadzenie wspólnego przedsiębiorstwa, które opiera się na osobistej pracy członków spółdzielni,
- spółdzielnie kółek rolniczych (usług rolniczych) – świadczą one usługi dla rolnictwa i środowiska wiejskiego,
- spółdzielnie mieszkaniowe - zaspokajają potrzeby mieszkaniowe członków spółdzielni, a także ich potrzeby gospodarcze oraz kulturalne, które wynikają z zamieszkiwania w spółdzielczym osiedlu bądź budynku.

Do przykładowych rodzajów spółdzielczości można zaliczyć:

- Gminne Spółdzielnie "Samopomoc Chłopska",
- Rolnicze Spółdzielnie Produkcyjne,
- Spółdzielczość Ogrodniczo-Pszczelarską,
- Spółdzielczość Mleczarską,
- Spółdzielczość Mieszkaniową,
- Spółdzielczość Bankową,
- Spółdzielczość Rzemieślniczą,
- Spółdzielczość Socjalną,
- **Spółdzielczość Uczniowską,**

- Spółdzielczość Pracy,
- Spółdzielczość Inwalidów i Niewidomych.

SPÓŁDZIELNIA UCZNIOWSKA

Spółdzielnia uczniowska jest organizacją uczniów, prowadzoną przez nich samodzielnie pod opieką nauczyciela - opiekuna i działa na podstawie statutu uchwalonego przez Walne Zgromadzenie członków - założycieli (uczniów). Działa w oparciu o przepisy Prawa Spółdzielczego.

Spółdzielczość uczniowska jest świetnym sposobem na kształtowanie postaw przedsiębiorczych wśród uczniów. Przede wszystkim uczy pracy w grupie i odpowiedzialności za nią, uczy także samodzielności, szybkiego podejmowania decyzji, szacunku do pieniędzy, mądrego i racjonalnego inwestowania oraz strategicznego myślenia o przyszłości.

Wymaga od uczniów postawy kreatywnej i zaangażowanej, przejawiania własnej inicjatywy, zmagania się z przeciwnościami i przewyższania ich. W przeciwieństwie do teoretycznych zajęć z przedsiębiorczości, spółdzielczość uczniowska jest doskonałą formą nauki poprzez zabawę i działanie.

Obowiązki Członka Spółdzielni Uczniowskiej

Członek spółdzielni jest obowiązany:

- 1) stosować się do postanowień statutu i uchwał organów statutowych spółdzielni,
- 2) wykonywać starannie prace wynikające z planu pracy lub sprawowanej funkcji oraz inne podjęte dobrowolnie,
- 3) dbać o powierzone mu mienie spółdzielni.

Prawa Członka Spółdzielni Uczniowskiej

Członek spółdzielni ma prawo:

- 1) korzystać z usług, urządzeń i świadczeń spółdzielni,
- 2) brać udział w obradach Walnego Zgromadzenia,
- 3) wybierać i być wybieranym do organów spółdzielni,
- 4) zgłaszać swoje uwagi opiekunowi, Zarządowi lub Radzie Nadzorczej w sprawie doskonalenia działalności spółdzielni lub poszczególnych sekcji,
- 5) po ukończeniu szkoły przenieść swój udział do innej spółdzielni (np. z gimnazjalnej do licealnej) i kontynuować działalność spółdzielczą.

Działanie w spółdzielni uczniowskiej sprzyja pogłębianiu i rozwijaniu cech uczniów związanych z współpracą, kooperacją i przedsiębiorczością.

Tradycje i teraźniejszość polskiej spółdzielczości uczniowskiej

Henryk Babis¹¹

Idea spółdzielczości uczniowskiej w Polsce nie jest nową koncepcją kształtowania postaw przedsiębiorczych i społecznych wśród młodzieży szkolnej. Spółdzielczość uczniowska jest mocno związana z losami naszego kraju oraz z rozwijającym się ruchem spółdzielczym w Polsce. Od momentu pojawienia się pierwszych inicjatyw spółdzielczych na ziemiach polskich, spółdzielcy we współpracy z nauczycielami starali się dotrzeć z ideami kooperatywizmu (spółdzielczości) do dzieci i młodzieży, w różny sposób włączyć ich we wspólne działania¹².

„Szczytna idea wspólnej pracy dla wspólnych korzyści propagowana przez przedstawicieli części polskiej inteligencji i duchowieństwa, m.in. Stanisława Staszica, Edwarda Abramowskiego, Franciszka Stefczyka, Ludwika Krzywickiego czy Stanisława Wojciechowskiego, została przejęta również na gruncie szkolnym. Wychodzono z założenia, że również wśród najmłodszych obywateli należy propagować i rozwijać potrzebę pomocy wzajemnej i współpracy oraz umiejętność dzielenia się wypracowanymi dobrami”¹³.

Można przyjąć, że spółdzielczość uczniowska wywodzi swoją tradycję z ogólnego rozwoju ruchu spółdzielczego, którego początki sięgają XIX w.

Pierwszą spółdzielnię uczniowską w Polsce utworzyła w 1900 roku Jadwiga Dziubińska, która była członkinią Towarzystwa Kooperatystów i wybitną działaczką oświatową. Spółdzielnię tę założyła wraz z proboszczem i grupą zapaleńców w szkole gospodarczej dla dziewcząt w Pszczelinie pod Warszawą. Spółdzielnia ta była szkołą zbiorowej zaradności, praktyczną nauką gospodarowania i szacunku dla uczciwie zarobionych pieniędzy¹⁴. W 1904 roku Jadwiga Dziubińska założyła kolejną spółdzielnię w Kruszynku koło Włocławka, w szkole gospodarczej dla dziewcząt wiejskich. Spółdzielnia organizowała całe życie szkoły i internatu¹⁵.

11 Katedra Polityki Gospodarczej i Ekonomii Społecznej, Wydział Zarządzania i Ekonomiki Usług, Uniwersytet Szczeciński.

12 Kondycja spółdzielni uczniowskich oraz ich rola w promowaniu postaw przedsiębiorczych i obywatelskich wśród młodzieży, Związek Lustracyjny Spółdzielni Pracy. Kraków 2015, s. 5.

13 Historia i teraźniejszość spółdzielni uczniowskich w Polsce, Opracowania tematyczne OT-614, Biuro Analiz i Dokumentacji Kancelarii Senatu, Warszawa, kwiecień 2012, s. 3.

14 K. Parszewski, 100 lat Spółdzielczości uczniowskiej w Polsce, Zeszyty Naukowe Ostrołęckiego Towarzystwa Naukowego, 2000, nr 14, s. 282-283 oraz http://www.zsdjordanow.iap.pl/pl/spoldzielnia_szarotka/

15 F. Dziarnowski, A. Pochwałko, Spółdzielnia uczniowska organizacja i działalność, Wydawnictwo Spółdzielcze, Warszawa 1982, s.9.

Pierwsza spółdzielnia w szkole średniej ogólnokształcącej powstała w Warszawie w 1906 roku¹⁶.

Pierwsza spółdzielnia uczniowska w szkole powszechnej (podstawowej) powstała w Mińsku Mazowieckim w 1912 r. Została założona przez Romana Kugle, który jest autorem pierwszego poradnika dla opiekunów i organizatorów spółdzielni uczniowskich pt. „Kooperatywa w szkole” (1914 r.)¹⁷.

Pierwsze spółdzielnie uczniowskie powstawały w okresie, kiedy Polska była pod zaborami. Początkowo bardzo często miały charakter tajny, w związku z tym nie mogły rozwijać zbyt szeroko swojej działalności. Podczas zaborów na ziemiach polskich działało zaledwie 8 spółdzielni uczniowskich¹⁸.

Po odzyskaniu niepodległości w 1918 r. spółdzielnie uczniowskie zaczęły się dynamicznie rozwijać. Ich rozwój był wspomagany przez organizacje spółdzielcze, głównie „Społem” i Związek Nauczycielstwa Polskiego. Przed wybuchem drugiej wojny światowej działały one w około 30% szkół i było ich około 8000¹⁹.

W tym okresie „swój entuzjazm dla spółdzielczości uczniowskiej okazywali pisarze: Janusz Korczak (powieść pt. Bankructwo małego Dziecka, 1924 r.) i Jan Wolski (Czy to bajka czy nie bajka, 1925 r.). F. Dąbrowski wydał w 1925 r. podręcznik pt. „Spółdzielnie uczniowskie”, który obowiązywał przez wiele lat. W okresie od 1936 r. do 1939 r. wychodziło niezwykle popularne czasopismo „Młody Spółdzielca”. Pisywali do niego m.in. M. Dąbrowska, J. Korczak, G. Morcinek, E. Szelburg – Zarembina”²⁰.

Okres okupacji przetrwało tylko kilkanaście spółdzielni uczniowskich. Po II Wojnie Światowej spółdzielczość uczniowska w Polsce zaczęła się odradzać. W 1949 roku było zarejestrowanych 14 700 spółdzielni uczniowskich, które posiadały około 1,5 miliona uczniów, jako członków. Ten stan nie trwał długo, gdyż w latach 1949-1956 obserwuje się zahamowanie ich działania. Po 1956 roku następuje kolejny wzrost spółdzielni uczniowskich. W latach 70. XX wieku polska spółdzielczość uczniowska była zaliczana do najprężniej działających na świecie, obok francuskiej, brytyjskiej, szwedzkiej i duńskiej²¹.

Po 1989 r. wystąpił upadek wielu spółdzielni, które wspomagały działalność spółdzielni uczniowskich. Ponadto kuratoria oświaty wykazywały malejące zainteresowanie

16 K. Parszewski, op. cit. s. 283

17 A. Ozimkowska, J. Koryciński,; Prowadzimy spółdzielnie w naszej szkole, Wydawnictwo Spółdzielcze, Warszawa 1984, s.40.

18 Kondycja spółdzielni uczniowskich ..., op. cit., s. 5.

19 A. Ozimkowska, J. Koryciński ..., op.cit., s. 42.

20 http://www.zsdjordanow.iap.pl/pl/spoldzielnia_szarotka/ oraz Kondycja spółdzielni uczniowskich ..., op.cit., s. 5.

21 Kondycja spółdzielni uczniowskich ..., op. cit., s. 5.

spółdzielczością uczniowską. To sprawiło, że wiele spółdzielni uczniowskich uległo likwidacji, a szkolne sklepiki przejęli prywatni sprzedawcy. Szacuje się²², że liczba spółdzielni w tym okresie zmniejszyła się z 18000 do 3000.

Obecnie jednym z podstawowych problemów sektora spółdzielni uczniowskich jest brak spójnych, pełnych i wiarygodnych, a przede wszystkim aktualnych danych zarówno co do ich faktycznej liczebności jak również praktyki działania. Według danych z roku 2010 spółdzielnie uczniowskie są prowadzone w około 6 tys. szkół podstawowych i ponadpodstawowych, w większości na terenach województw: małopolskiego, śląskiego, dolnośląskiego, świętokrzyskiego, mazowieckiego oraz warmińsko-mazurskiego.

W 1993 r. powstała Fundacja Rozwoju Spółdzielczości Uczniowskiej, która ma siedzibę w Krakowie. Podejmuje ona inicjatywy mające na celu zachęcenie uczniów do tworzenia spółdzielni uczniowskich. Organizuje konkursy dla spółdzielni uczniowskich na terenie całego kraju. Najważniejszymi są: Konkurs ekologiczny „Zdrowa Przyroda - Zdrowa Żywność – Zdrowy Człowiek”, konkurs na najlepiej pracującą spółdzielnię uczniowską – o puchar Krajowej Rady Spółdzielczej. W konkursach tych corocznie uczestniczy około 300 spółdzielni uczniowskich. Corocznie we współpracy ze spółdzielczością bankową organizowany jest konkurs SKO pod hasłem: „Dziś oszczędzam w SKO – jutro w banku spółdzielczym”. W 2013 roku uczestniczyło w nim 1300 szkolnych kas oszczędności. Ponadto z okazji IV Kongresu Spółdzielczości Fundacja zorganizowała ogólnopolską olimpiadę wiedzy o spółdzielczości, w której uczestniczyli uczniowie 840 szkół. Fundacja współpracowała także przy realizacji projektu Agencji Rozwoju i Promocji Spółdzielczości Związku Lustracyjnego Spółdzielni Pracy – „Spółdzielnie uczniowskie i spółdzielnie pracy w procesie walki z bezrobociem wśród absolwentów”. Działaniom fundacji patronuje Ministerstwo Edukacji Narodowej oraz Krajowa Rada Spółdzielcza.

Dzięki działalności Fundacji mamy obecnie około 7000 spółdzielni uczniowskich, najwięcej w województwach: małopolskim, śląskim, mazowieckim, warmińsko – mazurskim i świętokrzyskim.

Podejmowanie inicjatyw związanych z rozwojem spółdzielczości uczniowskiej oraz kształtowanie sprzyjających warunków dla jej rozwoju należy też do zadań Krajowej Rady Spółdzielczej. Zadanie to zostało nałożone przez ustawę – Prawo spółdzielcze.

²² Tamże, s. 5.

Identyfikacja potrzeb społeczności szkolnej/lokalnej z punktu widzenia spółdzielni uczniowskiej

Marcin Janowski²³

Zanim uczniowie podejmą decyzję o zaangażowaniu się w jakąkolwiek inicjatywę, z reguły wyobrażają sobie po co i jak będzie działała ich organizacja. Nie inaczej jest w przypadku spółdzielni uczniowskiej. Taka orientacja powinna przybierać formę diagnozy²⁴ potrzeb i zasobów uczniów i społeczności lokalnej, funkcjonującej w najbliższym otoczeniu szkoły. Bardzo ważnym jest, aby taka diagnoza została przeprowadzona jeszcze na etapie idei działania spółdzielni, zanim powstanie. Dzieje się tak dlatego, że jej wyniki mogą być najefektywniej wykorzystane na etapie pomysłu na działanie, a nie jako potwierdzenie zaplanowanych działań. To właśnie na podstawie takiej analizy potrzeb i zasobów należy zastanowić się nad pomysłami i realizacją zadań, tworzonej spółdzielni uczniowskiej. W uproszczeniu analiza taka powinna dać odpowiedź na pytania:

- kto ma potrzeby?
- jakie to potrzeby?
- jakimi umiejętnościami, środkami materialnymi, można dysponować?
- ile czasu trzeba poświęcić dla sprawnego funkcjonowania spółdzielni uczniowskiej?

Diagnoza potrzeb i zasobów jest procesem o charakterze badawczym, dzięki któremu będzie można poznać obszar tematyczny (np. ekonomiczny) lub geograficzny (np. dzielnica, w której funkcjonuje szkoła). Jeśli taki obszar zostanie zdefiniowany, należy zadać sobie pytanie: co lub kto będzie badany? Następnym krokiem jest zastanowienie się nad źródłami pozyskania danych o obszarach. Takie dane można uzyskać w postaci opinii nauczycieli, uczniów, mieszkańców okolicy szkoły lub mogą występować w postaci np. dokumentów, czy można je uzyskać poprzez obserwację.

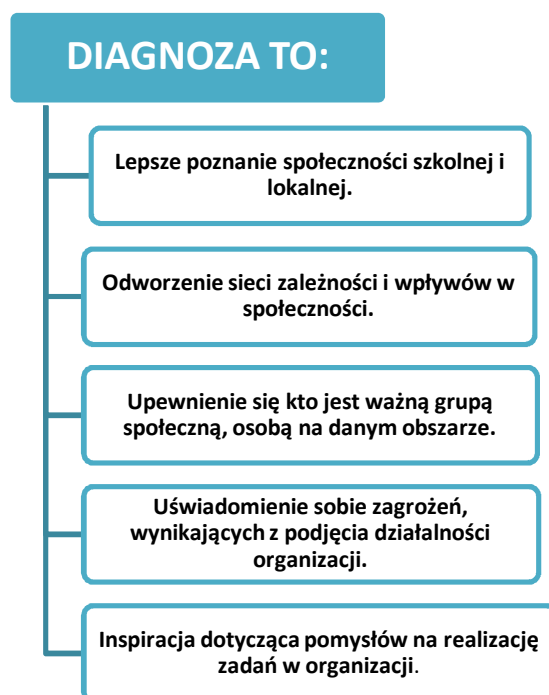
Do zalet diagnozy zalicza się po pierwsze, pozyskanie pełniejszej wiedzy na temat społeczności uczniowskiej i lokalnej oraz ich specyfiki. Po drugie, diagnoza uświadomi uczniom zagrożenia, które wiążą się z działaniem takiej organizacji jak spółdzielnia uczniowska. Po trzecie, wyniki analizy są często inspiracją dla nowych pomysłów, które opierają się

²³ Katedra Ekonomii, Wydział Zarządzania i Ekonomiki Usług, Uniwersytet Szczeciński.

²⁴ W uproszczeniu i dostosowaniu do powyższych rozważań za diagnozę uważa się ocenę stanu otoczenia, przedstawioną w sposób uporządkowany za pomocą badania i analizy.

na ugruntowanej wiedzy, a nie tylko na przewidywaniach. Pełna lista zalet diagnozy została przedstawiona w postaci rysunku 3.

Rys. 3. Zalety wynikające z diagnozy otoczenia społecznego

Źródło: opracowanie własne na podstawie A. Urbanik, A. Gołdys, A. Daszkowska - Kamińska, Diagnoza potrzeb młodzieży w środowisku lokalnym, Polska Fundacja Dzieci i Młodzieży, Warszawa 2011, s. 11-12.

Jeżeli diagnoza nie zostanie przeprowadzona, to członkowie spółdzielni uczniowskiej narażają się na szereg problemów, do których zalicza się najczęściej²⁵:

- nieznaną realnych potrzeb społeczności uczniowskiej i lokalnej,
- mylne określenie potencjału i umiejętności członków spółdzielni,
- nieświadomość barier występujących w środowisku szkolnym i lokalnym,
- powielanie już istniejących inicjatyw,
- niedostrzeganie wszystkich szans i możliwości, jakie stwarza otoczenie szkoły.

Po zdaniu sobie sprawy jak ważnym elementem w podejmowanych działaniach na rzecz powstania spółdzielni uczniowskiej jest diagnoza otoczenia, należy zastanowić się co jest efektem takiej diagnozy, czyli zebranie rzetelnych danych na temat obszaru, który interesuje członków przyszłej spółdzielni. Ważnym jest, aby dane te były zgromadzone obiektywnie, z jednej strony bez ubarwień i z drugiej, bez zbędnego negatywnego podejścia. Żeby tak się stało warto zapamiętać kilka zasad dobrej diagnozy. Jedną z takich zasad jest korzystanie ze zróżnicowanych źródeł. Jeżeli uczniowie chcą na przykład poznać prawdziwe potrzeby swojej

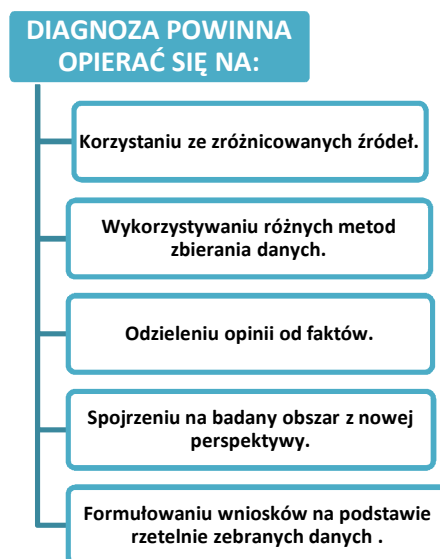
²⁵ A. Urbanik, A. Gołdys, A. Daszkowska - Kamińska, Diagnoza potrzeb młodzieży w środowisku lokalnym, Polska Fundacja Dzieci i Młodzieży, Warszawa 2011, s. 13.

szkoły, to pomocne będą opinie zarówno uczniów, nauczycieli, jak i rodziców. Kolejną zasadą jest odróżnienie faktów od opinii, czyli zbieranie danych w taki sposób, aby można było uzyskać obiektywną odpowiedź na dane pytanie, a wynik łączny takich odpowiedzi był uśredniony²⁶. Podczas przeprowadzenia diagnozy powinno się korzystać z różnych metod pozyskania danych, które to zagwarantują najpełniejszą i kompleksową odpowiedź na stawiane pytania. Najczęściej stosowaną metodą jest ankieta, ale uzupełnia się ją o wywiad i obserwację. Metod badań jest oczywiście o wiele więcej, ale zważywszy na relację celu do nakładu pracy, te trzy wydają się optymalne na etapie zakładania spółdzielni uczniowskich. Ponadto dobrą zasadą jest też właściwa, nowa perspektywa spojrzenia na badaną społeczność, czyli doszukiwanie się nieujawnionych na pierwszy rzut oka cech, które mogą mieć charakter negatywny lub pozytywny. Jeżeli w szkole panuje opinia o ogólnym braku zainteresowań uczniów, to warto skupić się na potwierdzeniu tej tezy w rzeczywistości lub jej zanegowania. Jeśli natomiast w szkole panuje opinia o dobrej sytuacji materialnej rodzin uczniów, to warto zastanowić się czy wśród całej zbiorowości nie znajdują się jednak rodziny z problemami natury finansowej. Ostatnią zasadą jest oparcie wniosków w konkretnych wynikach analizy, czyli popartych danymi uzyskanymi z ankiet, wywiadów i obserwacji w sposób rzetelny i bezkompromisowy. Zestawienie dobrych zasad diagnozy przedstawia rysunek 4.

Zanim uczniowie przystąpią do diagnozy, należy określić co będzie diagnozowane, czyli dokonuje się wyboru problemu badawczego, którym w przypadku spółdzielni uczniowskiej jest najczęściej poznanie preferencji i potrzeb uczniów szkoły lub społeczności lokalnej. Następnie określa się tzw. próbę badawczą, do której naturalnie zalicza się uczniów szkoły, ale również warto poszerzyć taką próbę o inne grupy, które mogą udzielić cennych informacji w związku z badanym problemem. Takimi grupami są np. nauczyciele, wychowawcy poszczególnych klas, dyrekcja szkoły czy rodzice uczniów.

²⁶ M. Tragarz, Jak diagnozować potrzeby uczniów w szkole, Centrum Edukacji Obywatelskiej, <http://www.ceo.org.pl/pl/samorzad-uczniowski/news/jak-diagnozowac-potrzeby-uczniow-w-swojej-szkole>, 04.12.2016 r.

Rys. 4. Cechy prawidłowej diagnozy otoczenia

Źródło: opracowanie własne na podstawie M. Tragarz, Jak diagnozować potrzeby uczniów w szkole, Centrum Edukacji Obywatelskiej, <http://www.ceo.org.pl/pl/samorzad-uczniowski/news/jak-diagnozowac-potrzeby-uczniow-w-swojej-szkole>, 04.12.2016r.

Kolejnym elementem jest wybór sposobu badania. Rodzajów badań jest kilka i należy określić czy dany problem wymaga jednej czy kilku metod. Metody badawcze dzieli się na dwie grupy: metody ilościowe i jakościowe. Pierwsze z nich służą do badań względnie dużych grup respondentów i odpowiadają na pytania: ile? i co? Druga grupa to badania jakościowe, odpowiadające pytaniom: jak? i dlaczego?²⁷ Każda z metod posiada swoje zalety i wady, które warto przeanalizować na zasadzie zestawienia. Opis zalet i wad metod ilościowych zaprezentowano w tabeli 1.

Tab. 1. Zalety i wady metod ilościowych

Zalety metod ilościowych:	Wady metod ilościowych:
zabierają mało czasu respondentom	wymagają opracowania wszystkich możliwości odpowiedzi
pozwalają zbadać dużą zbiorowość	opracowanie danych opiera się o wiedzę z dziedziny oprogramowania statystycznego
odpowiadają na pytania: ile?, jak?	nie można skorygować pytań, poznać przyczyn badanych zjawisk
są to najczęściej badania anonimowe	

²⁷ A. Urbanik, A. Gołdys, A. Daszkowska - Kamińska, Diagnoza potrzeb młodzieży w środowisku lokalnym, Polska Fundacja Dzieci i Młodzieży, Warszawa 2011, s. 19.

wyniki tych badań mają najczęściej postać danych liczbowych, które łatwo można zinterpretować	ze względu na popularność takich metod, respondenci często są znużeni odpowiadaniem na kolejną ankietę lub kwestionariusz
---	---

Źródło: opracowanie własne na podstawie: A. Urbanik, A. Gołdys, A. Daszkowska - Kamińska, Diagnoza potrzeb młodzieży w środowisku lokalnym, Polska Fundacja Dzieci i Młodzieży, Warszawa 2011, s. 19.

Zalety i wady metod jakościowych zostały zestawione ze sobą w tabeli 2.

Tab. 2. Zalety i wady metod jakościowych

Zalety metod jakościowych:	Wady metod jakościowych:
można korygować odpowiedzi, doprecyzować je podczas badania	zbieranie i analiza danych zajmuje dużo czasu
scenariusz badania można zmienić w trakcie badania	wymaga od uczniów nabycia umiejętności interpretacji wyników
badanie takie angażuje respondentów	brak anonimowości respondentów powoduje, że często trudno jest uzyskać szczere odpowiedzi
odpowiada na pytania: jak?, dlaczego?	

Źródło: opracowanie własne na podstawie: A. Urbanik, A. Gołdys, A. Daszkowska - Kamińska, Diagnoza potrzeb młodzieży w środowisku lokalnym, Polska Fundacja Dzieci i Młodzieży, Warszawa 2011, s. 19.

Jak pokazuje powyższa analiza, każda z metod dysponuje niezaprzeczalnymi zaletami, ale nie jest też pozbawiona charakterystycznych wad. Członkowie przyszłej spółdzielni dokonujący diagnozy powinni w sposób uważny dobrać odpowiednią metodę do odpowiedniej próby badawczej tak, aby uzyskać pełne i obiektywne dane.

Do metod ilościowych zalicza się najczęściej ankiety, w których wykorzystuje się kwestionariusze. Ankiety przeznaczone są do ankietowania dużych grup respondentów. Dzięki tej technice uczniowie mogą osiągnąć wiedzę o opiniach badanej grupy lub faktycznym, syntetycznym stanie problemu. Ankieta pozwala uzyskać odpowiedź na przykładowe pytania:

- czego brakuje uczniom i nauczycielom danej szkoły?
- jakie preferencje wykazują uczniowie w czasie wolnym?
- jakie niebezpieczeństwa zagrażają uczniom w środowisku szkolnym?
- jakie zainteresowania posiadają uczniowie (muzyczne, teatralne, manualne)?

W metody jakościowe wpisuje się technika wywiadu, której podstawą jest stworzenie spisu poszukiwanych danych. Wywiad powinien być tak przeprowadzony, aby badający ukierunkował odpowiedzi respondenta na interesujący problem. Najczęściej zadawane pytania w wywiadzie dotyczą:

- jakie zmiany w szkole może zaproponować badany?
- jak pozostali uczniowie mogą włączyć się w prace spółdzielni uczniowskiej?

- jakie nowe działania może zaproponować badany uczeń lub nauczyciel?

Kolejną techniką metody jakościowej jest obserwacja, którą rzadko stosuje się jako jedyną metodę pozyskania danych. Jest ona najczęściej uzupełnieniem technik ankietowych i wywiadów. Tu też potrzebny jest spis poszukiwanych danych. Podczas obserwacji należy uwzględniać odpowiednią perspektywę spojrzenia na dany problem, czyli osoby, które przeprowadzają obserwację powinny wiedzieć na co mają patrzeć i w jaki sposób²⁸. Dzięki obserwacji uczniowie będą mogli odpowiedzieć na pytania:

- jakie relacje panują w szkole między poszczególnymi grupami: uczniami, nauczycielami, rocznikami uczniów, grupami nieformalnymi?
- czy istnieją konflikty i między kim występują?
- jakie relacje panują w grupach aktywnych uczniów, czy np. koła zainteresowań działają aktywnie i czy angażują się ich wszyscy członkowie, czy tylko część?

Obserwacja często jest wstępem do przeprowadzenia ankiet lub wywiadów, gdyż za jej pomocą można lepiej określić pole badawcze.

Opisane wyżej techniki badań ilościowych i jakościowych mogą być wykorzystywane w różny sposób. Rodzajów ankiet czy wywiadów jest kilka. Ich podział i krótką charakterystykę przedstawiono w tabeli 3.

Tab. 3. Rodzaje badań ilościowych i jakościowych - ujęcie technologiczne

Rodzaj badania	Opis
BADANIA ZALICZANE DO ILOŚCIOWYCH:	
Badania kwestionariuszowe	Dzielą się na ankiety audytoryjne (skierowane do szerokiej grupy badanych) i ankiety pocztowe (przesyłane pocztą).
CATI - Ankieta telefoniczna	Wywiad ankietowy, telefoniczny, w którym udzielane odpowiedzi są wpisywane przez ankietera do systemu komputerowego.
CAWI, CASI - Ankieta internetowa	Osoba badana sama ją wypełnia lub w wypełnieniu pomaga ankietar.
CAPI - Ankieta przy pomocy komputera mobilnego	Ta metoda polega na ankiecie wypełnianej w terenie lub domu respondenta przy użyciu laptopa, tabletu.
PAPIA	Polega na przeprowadzeniu ankiety w formie papierowej.
BADANIA ZALICZANE DO JAKOŚCIOWYCH:	
IDI	Indywidualny wywiad pogłębiony. Metoda ta polega na przeprowadzeniu wywiadu

²⁸ M. Tragarz, Jak diagnozować... op. cit.

	z jedną osobą w bezpośredniej rozmowie.
FIG	Badanie fokusowe, polegające na prowadzeniu wywiadu z kilkoma osobami jednocześnie (w grupie).
EKSPERYMENT	Polega na pełnej kontroli przebiegu badania.
DESK RESEARCH	Analiza dokumentów, materiałów archiwalnych, stron www.
OBSERWACJA	Obserwowanie danego zjawiska.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Metody badawcze, Portal Predykator, Badania prognozą sukcesu, <http://predykator.pl/metody-badawcze.html>, 05.12.2016 r.

Badanie środowiska szkoły i jej otoczenia jest istotnym krokiem w tworzeniu spółdzielni uczniowskiej, który musi być wykonany, jeżeli uczniowie chcą w sposób efektywny spożytkować swoją pracę i czas przeznaczony na działalność. Warto je zbadać i być pewnym! Niejednokrotnie zdarzało się, że spółdzielnie działały w oparciu o intuicję i subiektywną ocenę potrzeb społeczności uczniowskiej. Najczęściej próby te kończyły się niepowodzeniem podjętej inicjatyw, w które uczniowie - spółdzielcy włożyli swoją pracę, poświęcili czas oraz fundusze. Należy pamiętać, że choć diagnoza potrzeb najefektywniej sprawdza się podczas zakładania inicjatyw typu spółdzielnie uczniowskie, to może też być wykorzystana do analizy potrzeb i możliwości podczas podejmowania kolejnych wyzwań i działań na rzecz realizacji celów społecznych. Dobrze zaplanowane działania, poprzedzone właściwie przeprowadzonymi badaniami będą dla każdego spółdzielcy gwarantem sukcesu i efektywności spółdzielni uczniowskiej.

Typy/formy działań spółdzielni uczniowskiej

Agnieszka Budziewicz - Guźlecka²⁹

Spółdzielnia uczniowska jest formą wewnętrznego działania szkoły. Spółdzielczość uczniowska może obejmować różnego rodzaju dobrowolne działania, podejmowane przez młodzież, mające na celu pozyskanie środków finansowych i przeznaczenie ich na potrzeby zgłaszane przez społeczność szkolną lub członków społeczności lokalnej.

Do celów działania spółdzielni uczniowskiej należy:

- kształtowanie umiejętności zespołowego działania i gospodarowania w warunkach gospodarki rynkowej,
- prowadzenie działalności gospodarczej, a w szczególności handlowej, usługowej, wytwórczej i hodowlanej na rzecz społeczności szkolnej i lokalnej,
- kształtowanie nawyków oszczędzania oraz celowego wykorzystywania wypracowanej nadwyżki bilansowej,
- organizowanie wzajemnej pomocy i zaspokajanie materialnych i kulturalnych potrzeb członków spółdzielni,
- propagowanie idei spółdzielczości w środowisku szkolnym i lokalnym.

Forma spółdzielni uczniowskich nie jest uregulowana ustawowo. Struktura organów spółdzielni uczniowskich jest kształtowana na podstawie przepisów zawartych w ustawie Prawo spółdzielcze (Dz.U. z 2013 roku, poz.1443), mającej zastosowanie do funkcjonujących na rynku podmiotów spółdzielczych.

Można przyjąć następujące formy spółdzielni uczniowskich:

- ze względu na przedmiot działalności:
 - usługowa,
 - produkcyjna,
 - produkcyjno-usługowa,
- ze względu na zasięg oddziaływania:
 - wewnętrzny,
 - zewnętrzny,
- ze względu na cele działania:
 - społeczno-ekonomiczne z naciskiem na kryterium społeczne.
 - społeczno-ekonomiczne z naciskiem na kryterium ekonomiczne.

²⁹ Katedra Polityki Gospodarczej i Ekonomii Społecznej, Wydział Zarządzania i Ekonomiki Usług, Uniwersytet Szczeciński.

Ze względu na przedmiot działalności.

Zgodnie z ujęciem prawnym, przedmiot działalności to:

- deklaracja uczestników przedsięwzięcia odnośnie tego, czym zamierzają się zająć w ramach prowadzonej wspólnie spółdzielni;
- obligatoryjny element każdej umowy ustanawiającej (statut) podmiot gospodarczy, tj. np. spółdzielnię uczniowską;
- określenie przedmiotu działalności przedsiębiorstwa dokonuje się poprzez wspólne ustalenie rodzaju i charakteru działalności, która będzie realizowana przez spółdzielnię.

Ze względu na przedmiot działalności – usługowa

Usługa jest działaniem podejmowanym w celu zaspokojenia określonych potrzeb i wymagań klienta i realizowane z udziałem klienta. **Działalnością usługową** nazywamy czynności wykonywane w celu zaspokojenia potrzeb ludzkich. Charakterystycznymi cechami usług są między innymi niematerialność oraz niepowtarzalność.

Ze względu na przedmiot działalności – produkcyjna

Produkt – każdy obiekt rynkowej wymiany oraz wszystko co może być oferowane na rynku. **Działalność produkcyjna** to proces wytwarzania dóbr materialnych ma ona charakter zorganizowany i ciągły. Produkcję można też zdefiniować działalność gospodarczo-techniczna, której celem jest wytwarzanie produktów.

Ze względu na przedmiot działalności – produkcyjno-usługowa

Łączona jest działalność produkcyjna oraz usługowa.

Przedmiot działalności spółdzielni uczniowskiej nie powinien być narzucony arbitralnie przez nauczyciela, tylko powinien być efektem decyzji wspólnie podjętej przez uczniów – spółdzielców i zostać zaakceptowany przez wszystkich entuzjastów spółdzielni uczniowskiej. Wprowadzając do statutu spółdzielni uczniowskiej regulację dotyczącą przedmiotu działalności uczniowie spółdzielcy winni uwzględnić swoje realne możliwości działania oraz możliwości infrastrukturalne i organizacyjne danej jednostki systemu oświaty.

Należy również pamiętać, żeby przedmiot działalności spółdzielni uczniowskiej był na tyle szeroki, żeby obejmował nie tyle aktualnie możliwe do realizacji inicjatywy czy inicjatywy planowane, ale również stwarzał możliwość realizowania inicjatyw okolicznościowych, także takich, które w aktualnym stanie rzeczy mogą się wydawać uczniom nieosiągalne.

Ze względu na zasięg oddziaływania:

Realizowany przez spółdzielnię uczniowską jej statutowy przedmiot działalności pozwala określić zasięg społecznego oddziaływania tej formy. Oddziaływanie spółdzielni uczniowskiej to dwa obszary:

- wewnętrzny - obszar jednostki systemu oświaty, na terenie której działa spółdzielnia uczniowska,
- zewnętrzny obszar lokalnego oddziaływania w ramach danej społeczności.

Ze względu na cele działania:

- społeczno-ekonomiczna z naciskiem na kryterium społeczne – spółdzielnie skupiające się przede wszystkim na celach społecznych,
- społeczno-ekonomiczna z naciskiem na kryterium ekonomiczne – spółdzielnie skupiające się przede wszystkim na celach ekonomicznych.

Do przykładowych działalności spółdzielni uczniowskich należą:

- kupowanie, wyrabianie i przetwarzanie oraz sprzedaż na terenie szkoły artykułów służących zaspokajaniu potrzeb uczniów i pracowników szkoły,
- organizowanie zakupu i sprzedaży towarów, w szczególności: zdrowej żywności, przyborów szkolnych, podręczników w ramach prowadzonego przez spółdzielnię uczniowską sklepiku szkolnego,
- prowadzenie drobnej wytwórczości i wykonywania usług na rzecz placówki oświatowej, w ramach której funkcjonuje spółdzielnia,
- propagowanie idei i zasad spółdzielczych w środowisku szkolnym i lokalnym,
- realizowanie inicjatyw dotyczących propagowania idei zdrowego żywienia,
- realizowanie inicjatyw z zakresu propagowania postaw i działań proekologicznych,
- prowadzenie szkolnej kasy oszczędności pod patronatem instytucji finansowej,
- organizowanie imprez kulturalnych, turystycznych i sportowych z udziałem członków spółdzielni oraz uczniów placówki oświatowej, w której działa spółdzielnia.

Zakładanie spółdzielni uczniowskiej - krok po kroku

Anna Drab - Kurowska³⁰

Chcąc założyć spółdzielnię uczniowską należy wskazać, że mogą one być zakładane zarówno w szkołach publicznych lub niepublicznych. Ponadto spółdzielnie mogą funkcjonować już w szkołach podstawowych, jak i gimnazjach oraz w szkołach ponadgimnazjalnych, a także w placówkach oświatowo-wychowawczych dla dzieci lub młodzieży.

Spółdzielnie uczniowskie, w odróżnieniu od typowych spółdzielni nie posiadają osobowości prawnej, a więc nie mogą być podmiotem praw i obowiązków. Ważne też jest, że nie mogą dokonywać we własnym imieniu czynności prawnych oraz nie podlegają obowiązkowi rejestracji w Krajowym Rejestrze Sądowym, chociaż zgodnie z prawem spółdzielczym spółdzielnie podlegają obowiązkowi wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego, skupiają osoby nie posiadające nawet ograniczonej zdolności do. czynności prawnej, a więc osoby fizyczne poniżej trzynastego roku życia, choć równocześnie spółdzielnie uczniowskie prowadzą swego rodzaju działalność, zaciągają zobowiązania majątkowe i posiadają majątek. Natomiast nadzór nad działalnością Spółdzielni sprawuje Krajowa Rada Spółdzielcza poprzez ogólnopolską i wojewódzką Radę Spółdzielni Uczniowskich, instruktora Spółdzielni Uczniowskich i Dyrektora szkoły lub placówki oświatowo - wychowawczej.

Punktem wyjścia dla założenia spółdzielni jest pomysł. To od niego zaczyna się przygoda ze spółdzielnią uczniowską, Okazuje się, że każdy może wykorzystać swoje ciekawe pomysły, zainteresowania i pasje do prowadzenia spółdzielni uczniowskiej. W trakcie jej działania członkowie uczą się gospodarować posiadanymi zasobami, dowiadując się, jak pozyskać potencjalnych klientów dla oferowanych dóbr i usług oraz, co jest istotne w przypadku spółdzielczości uczniowskiej, znajdując potrzebę, na którą mogą odpowiedzieć za pomocą prowadzonej przez spółdzielnię działalności. Spółdzielnie uczniowskie są najczęściej odpowiedzią na potrzeby nie tylko samych uczniów, ale także społeczności lokalnej. Istotne jest by dane przedsięwzięcie zakończyło się sukcesem, dlatego też należy znaleźć „niszę” na rynku, która będzie generowała popyt na dane dobrą bądź usługi. Zaleca się przeprowadzenie analizy rynku (identyfikowanie potrzeb) w kierunku określenia potrzeb społeczności lokalnej w najbliższej okolicy. Może ona przybrać formę zwykłych rozmów z przypadkowo spotkanymi osobami lub bardziej zaawansowanej postaci badań ankietowych.

³⁰ Katedra Polityki Gospodarczej i Ekonomii Społecznej, Wydział Zarządzania i Ekonomiki Usług, Uniwersytet Szczeciński.

Ponadto należy wziąć pod uwagę potencjał przyszłych członków spółdzielni: Czym się zajmują? Co jest ich pasją? Jakie posiadają talenty? Najlepszą dla rodzącej się w szkole spółdzielczości sytuacją byłaby taka, kiedy to potrzeby społeczności lokalnej pokrywałyby się z tym, czym młodzież szkolna pragnęłaby się zajmować, do czego ma predyspozycje.

Jeśli jest już pomysł, to do jego realizacji potrzebnych jest minimum 10 członków. Najważniejsza jest odpowiedź na pytanie Kto może zostać członkiem spółdzielni? Członkami spółdzielni uczniowskiej mogą być uczniowie, którzy ukończyli 10 lat, czyli uczniowie i wychowankowie nie mający nawet ograniczonej zdolności do czynności prawnych. W sposób obrazowy prezentuje to rysunek1.

Rys. 5. Spółdzielnia uczniowska – kto i co jest potrzebne?

Źródło: opracowanie własne.

Spółdzielnia uczniowska a Rada Szkoły

Kolejny krok to zgoda Rady Szkoły. Założenie spółdzielni uczniowskiej wymaga zgody Rady Szkoły udzielonej na wniosek jej dyrektora. Należy wskazać, że bez zgody Rady Szkoły nie jest możliwe założenie spółdzielni uczniowskiej. Do głównych zadań Rady Pedagogicznej placówki w zakresie spółdzielni uczniowskiej należy:³¹

- 1) zatwierdzanie planów pracy szkoły lub placówki po zaopiniowaniu przez radę szkoły lub placówki;
- 2) zarząd Spółdzielni przedstawia Dyrektorowi szkoły lub placówki oświatowo-wychowawczej i Radzie Pedagogicznej plany pracy Spółdzielni oraz co najmniej raz w roku składa sprawozdanie z działalności Spółdzielni;
- 3) zatwierdzenie wyboru nauczyciela-opiekuna powołanego przez Dyrektora szkoły lub placówki oświatowo-wychowawczej.

³¹ J. Jankowski, E. Derc, Jak założyć uczelnię uczniowską. Poradnik dla uczniów i nauczycieli, Wyd.1, Warszawa 2014, s. 34.

Spółdzielnia uczniowska a dyrekcja szkoły

Warto podkreślić, że od wsparcia dyrekcji szkoły zależy powodzenie działalności każdej spółdzielni uczniowskiej. Dyrektor szkoły posiada szerokie kompetencje, które wpływają zarówno na powołanie, działanie, a także likwidację tej działalności. Należą do nich między innymi:³²

- 1) tworzenie warunków do działania w szkole lub placówce: wolontariuszy, stowarzyszeń i innych organizacji, których celem statutowym jest działalność wychowawcza lub rozszerzenie i wzbogacenie form działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej szkoły lub placówki (art. 39 ust. 1 pkt. 9 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty):
- 2) zatwierdzanie statutu spółdzielni;
- 3) zgłoszenie spółdzielni właściwemu kuratorowi oraz Krajowej Radzie Spółdzielczej;
- 4) na żądanie dyrektora zwoływanie przez Zarząd spółdzielni Walnego Zgromadzenia;
- 5) określenie zasady prowadzenia rachunkowości spółdzielni z uwzględnieniem zasad ustalonych przez Krajową Radę Spółdzielczą;
- 6) Zarząd Spółdzielni przedstawia dyrektorowi szkoły lub placówki oświatowo-wychowawczej i Radzie Pedagogicznej plany pracy Spółdzielni oraz co najmniej raz w roku składa sprawozdanie z działalności Spółdzielni;
- 7) podejmowanie ostatecznej decyzji w sprawie likwidacji spółdzielni uczniowskiej po uprzednim powiadomieniu Wojewódzkiej Rady Spółdzielni Uczniowskich;
- 8) powoływanie (wybór zatwierdzany przez Radę Pedagogiczną) nauczyciela - opiekuna spółdzielni.

Spółdzielnie uczniowskie podlegają lustracji zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 7 projektu ustawy, w których Krajowa Rada Spółdzielcza określi sposób, tryb i terminy przeprowadzania lustracji w spółdzielniach uczniowskich, biorąc pod uwagę charakter tych spółdzielni oraz sprawny przebieg postępowania lustracyjnego.

W myśl art. 8 projektu ustawy spółdzielnie uczniowskie przechodzą w stan likwidacji z przyczyn określonych w art. 113 ustawy — Prawo spółdzielcze albo na podstawie uchwały rady szkoły, podjętej na wniosek dyrektora szkoły i po zasięgnięciu opinii Krajowej Rady Spółdzielczej.

Najważniejsze etapy tworzenia spółdzielni uczniowskiej

Kiedy już jest pomysł i chęć współpracy dyrekcji szkoły, można przejść do kolejnego, także istotnego, z punktu widzenia tworzenia spółdzielni uczniowskiej działania, jakim jest

³² tamże, s. 31.

doprowadzenie do uruchomienia spółdzielni uczniowskiej. Rysunek 6 przedstawia kolejne etapy procesu uruchamiania spółdzielni.

Rys. 6. Etapy uruchamiania spółdzielni uczniowskiej

Źródło: opracowanie własne.

Ad. 1

Pierwszym krokiem do prowadzenia spółdzielni w szkole, jest ujęcie informacji o powołaniu spółdzielni uczniowskiej w statucie szkoły. Zapis ten powinien brzmieć następująco: „W szkole działa spółdzielnia uczniowska”. Natomiast w przypadku gdy statut jest aktualny, należy zrobić aneks do statutu. Szkoła może precyzyjnie określić rolę i kształt spółdzielni uczniowskiej. Pierwszym więc krokiem do utworzenia w placówce spółdzielni, jest zmiana statutu szkoły.

Ad. 2

Kolejne działanie to wybór opiekuna spółdzielni uczniowskiej. Formalnie to dyrektor szkoły lub placówki wyznacza spośród nauczycieli opiekuna spółdzielni uczniowskiej, który sprawuje nad nią nadzór. Należy mieć na uwadze, iż kandydat na nauczyciela-opiekuna nie tylko winien posiadać zaufanie dyrekcji szkoły oraz Rady Pedagogicznej, ale przede wszystkim powinien go cechować entuzjazm, charyzma, chęć współpracy z dziećmi i młodzieżą oraz pasja do tworzenia spółdzielczości uczniowskiej.

Organy spółdzielni uczniowskiej funkcjonują na zasadach określonych w statucie, jednakże ich działalność podlega nadzorowi opiekuna spółdzielni. Opiekun spółdzielni z własnej inicjatywy może zwołać posiedzenie jednego z jej organów w celu rozpatrzenia wskazanych przez siebie spraw. Uczestniczy obligatoryjnie w posiedzeniach tych organów. Łącznie z dwoma członkami zarządu składa za spółdzielnię uczniowską oświadczenia woli. Nie można zwołać posiedzeń żadnego z organów spółdzielni uczniowskiej bez uzgodnienia z nim. Opiekun

spółdzielni jest więc nie organem sprawującym nadzór nad działalnością organów spółdzielni uczniowskiej, ale sam pełni funkcję organu takiej spółdzielni. Również taką samą funkcję pełni rada szkoły, w których nie ma rady szkoły, rada pedagogiczna, które mogą na wniosek opiekuna spółdzielni lub dyrektora uchylić uchwałę każdego organu takiej spółdzielni. Uchwały te są ostateczne i nie podlegają zaskarżeniu.

Ad. 3

Następnym istotnym krokiem jest zebranie grupy co najmniej dziesięciu uczniów, którzy zadeklarują chęć bycia członkami. Członkami spółdzielni uczniowskiej mogą być uczniowie szkoły lub wychowankowie placówki, w której spółdzielnia została założona, bez względu na to, czy mają zdolność do czynności prawnych, z tym że w stosunkach ze spółdzielnią członkom mającym pełną lub ograniczoną zdolność do czynności prawnych przysługują wszystkie prawa i obowiązki członków przewidziane w ustawie i statucie. Członkom nie mającym zdolności do czynności prawnych przysługują prawa i obowiązki członków spółdzielni określone w ustawie i w statucie, natomiast nie przysługuje im bierne prawo wyborcze do organów wybieralnych spółdzielni. Ci pierwsi składają oświadczenia woli wobec spółdzielni w sprawach majątkowych samodzielnie, a drudzy za zgodą przedstawiciela ustawowego.

Ze względów organizacyjnych wskazuje się, że najlepszym rozwiązaniem z punktu widzenia przepływu informacji, zarządzania, jest rekrutacja członków z jednej klasy (nie jest to jednak wymóg). Częstym rozwiązaniem jest pozyskiwanie członków spółdzielni uczniowskiej wśród członków samorządu uczniowskiego.

Ad.4

Kluczowym działaniem, przy powoływaniu spółdzielni uczniowskiej, jest opracowanie statutu spółdzielni. Należy wskazać, że statut spółdzielni jest kluczowym aktem określającym prawnie ramy dla działalności i organizacji podmiotu. Spółdzielnie uczniowskie działają w oparciu o statut, który obligatoryjnie powinien określać ich przedmiot działalności zarówno gospodarczej, jak i niegospodarczej oraz określać prawa i obowiązki jej członków.

Najważniejszą kwestią jest to, że założyciele stają się członkami spółdzielni poprzez złożenie swoich podpisów pod statutem, zaś wszyscy kolejni wstępujący do spółdzielni podpisując deklarację członkowską.

Statut jest niezmiernie ważnym dokumentem dla wszystkich stron aktywności w obszarze spółdzielni uczniowskiej, ponieważ kształtuje ustrój spółdzielni, jej działalność, stosunki pomiędzy spółdzielnią a jej członkami, ich prawa i obowiązki oraz jest jednym z elementów kształtujących treść stosunków prawnych spółdzielni występującej w obrocie gospodarczym - oczywiście w granicach istniejących w prawie powszechnym uregulowań.

W statucie spółdzielni uregulowane są kwestie związane z:

- celem i zakresem działania,
- członkami spółdzielni
- Zarządem spółdzielni,
- Walnym Zgromadzeniem,
- funduszami i rachunkowością spółdzielni.

Statut wskazuje głównie przedmiot działalności spółdzielni uczniowskiej, którym może być przede wszystkim:

- 1) produkcja oraz sprzedaż na terenie szkoły lub placówki artykułów służących zaspokajaniu potrzeb uczniów bądź pracowników szkoły lub placówki;
- 2) realizacja usług na rzecz szkoły, placówki lub osób trzecich;
- 3) uprawa ekoogródków;
- 4) zbiórka surowców wtórnych oraz ich sprzedaż;
- 6) promowanie idei i zasad spółdzielczych w środowisku szkolnym i lokalnym;
- 7) produkcja i sprzedaż twórczości artystycznej i rękodzieła uczniów szkoły lub wychowanków spółdzielni;
- 8) koordynacja imprez kulturalnych, turystycznych i sportowych z udziałem szkoły lub placówki.

Warto wspomnieć, że spółdzielnia uczniowska także może prowadzić szkolną kasę oszczędności pod opieką i we współpracy ze spółdzielczą kasą oszczędnościowo-kredytową lub bankiem spółdzielczym albo innym bankiem. Zakres, warunki opieki i współpracy oraz sposób prowadzenia rachunku określa umowa, którą dyrektor szkoły lub placówki zawiera ze spółdzielczą kasą oszczędnościowo-kredytową, bankiem spółdzielczym lub innym bankiem.

Ad.5

Kolejnym istotnym krokiem do rozpoczęcia działalności spółdzielni uczniowskiej jest zwołanie Walnego Zgromadzenia uczniów – założycieli spółdzielni uczniowskiej z następującym porządkiem obrad:

- a. zapoznanie ze statutem spółdzielni uczniowskiej i jego przyjęcie; członkowie
- b. podpisanie statutu, który następnie zatwierdza Rada Pedagogiczna,
- c. przyjęcie na członków spółdzielni uczniowskiej tych, którzy wpłacili udziały,
- d. przeprowadzenie wyborów Zarządu – 3 osoby,
- e. przeprowadzenie wyborów Rady Nadzorczej – 3 osoby,
- f. zatwierdzenie planu pracy spółdzielni uczniowskiej na bieżący rok.

Ad. 6

Ostatnim krokiem, który kończy etap przygotowań do rozpoczęcia pracy spółdzielni, a rozpoczyna etap działania jest organizacja pracy spółdzielni zgodnie z uchwalonym statutem.

Organy spółdzielni uczniowskiej

Każda spółdzielnia uczniowska posiada:

- Walne Zgromadzenie,
- Radę Nadzorczą,
- Zarząd.

Walne zgromadzenie

Walne zgromadzenie jest najwyższym organem spółdzielni, w obradach którego uczestniczą jej członkowie. Do kompetencji Walnego Zgromadzenia należy:

- 1) uchwalanie statutu spółdzielni, zmian w statucie spółdzielni, regulaminu obrad walnego zgromadzenia oraz regulaminu pracy rady nadzorczej,
- 2) uchwalanie planu pracy oraz preliminarze przychodów i rozchodów spółdzielni,
- 3) rozpatrywanie i zatwierdzanie sprawozdań Zarządu i Rady Nadzorczej z działalności spółdzielni sprawozdania finansowego oraz udzielanie absolutorium zarządowi.
- 4) dokonywanie podziału czystej nadwyżki oraz podejmowanie uchwały o pokryciu strat wynikłych z działalności spółdzielni z funduszu zasobowego, a gdy fundusz ten okaże się niewystarczający - z funduszu udziałowego.
- 5) wybieranie członków rady nadzorczej w głosowaniu tajnym, spośród nieograniczonej liczby kandydatów,
- 6) ustalanie kadencji Rady Nadzorczej,
- 7) podejmowanie uchwał w sprawie likwidacji spółdzielni.

Ponadto należy wskazać, że Walne zgromadzenie jest zwoływane przez zarząd przynajmniej raz w roku w ciągu trzech miesięcy po zakończeniu roku gospodarczego. Istnieje także sytuacja, w której Zarząd powinien zwołać także walne zgromadzenie, w przypadku gdy tego oczekuje:

- 1) Rada Nadzorcza,
- 2) przynajmniej 1/10 członków spółdzielni,
- 3) dyrektor szkoły lub opiekun spółdzielni/placówki oświatowej.

Rada nadzorcza

Podstawowym organem sprawującym kontrolę i prowadzącą nadzór nad spółdzielnią jest Rada Nadzorcza. Składa się ona z co najmniej trzech członków wybieranych na okres kadencji.

Do podstawowych zadań Rady Nadzorczej należy:

- 1) nadzór i kontrola działalności spółdzielni,
- 2) powoływanie i odwoływanie członków Zarządu,

- 3) zatwierdzanie regulaminu pracy Zarządu,
- 4) akceptowanie proponowanego porządku obrad walnego zgromadzenia rozpatrywanie sprawozdania zarządu, sprawozdania finansowego projektu planu pracy i preliminarza przychodów i rozchodów,
- 5) składanie sprawozdań Walnemu Zgromadzeniu z realizacji swoich obowiązków.

Zarząd spółdzielni uczniowskiej

Kolejnym organem, także istotnym, z punktu widzenia funkcjonowania spółdzielni uczniowskiej jest Zarząd. Podstawowym zadaniem Zarządu jest kierowanie bieżącą działalnością spółdzielni, oraz reprezentowanie Spółdzielni na zewnątrz. Zarząd spółdzielni składa się, z co najmniej trzech członków powołanych przez radę nadzorczą.

Do podstawowych obowiązków zarządu należy:

- kierowanie bieżącą działalnością spółdzielni,
- powołanie do pełnienia funkcji w sekcjach spółdzielni, członków spółdzielni, nie będących członkami organów spółdzielni,
- wykonywanie uchwał Walnego Zgromadzenia i Rady Nadzorczej,
- prowadzenie rachunkowości spółdzielni.
- przedstawianie Radzie Nadzorczej sprawozdań i wniosków,
- zwoływanie Walnych Zgromadzeń.

Należy wskazać, że posiedzenia zarządu odbywają się w miarę potrzeb, nie rzadziej niż raz w miesiącu.

Na pierwszym posiedzeniu Zarząd wybiera prezesa zarządu oraz powierza obowiązki sekretarza i skarbnika pozostałym członkom tego organu. Zarząd, w zależności od potrzeb spółdzielni powołuje w porozumieniu z radą nadzorczą sekcje i ustala dla nich regulaminy pracy. Zarząd spółdzielni przedstawia dyrektorowi szkoły lub placówki oświatowo-wychowawczej i radzie pedagogicznej plany pracy spółdzielni oraz, co najmniej raz w roku składa sprawozdanie z działalności spółdzielni.

Istotne jest, że wszelkie pisma zawierające zobowiązania spółdzielni podpisuje dwóch członków Zarządu i opiekun spółdzielni. Natomiast zobowiązania majątkowe z tytułu zadłużeń spółdzielni nie mogą przewyższać funduszu udziałowego i zasobowego razem wziętych.

Organizacja pracy spółdzielni uczniowskiej

W stosunku do spółdzielni uczniowskich stosuje się kilka podstawowych zasad, którymi należy się kierować w kontekście zarządzania. Zasady te zostały ujęte w siedmiu etapach, które przedstawia rys. 7.

Rys. 7. Zarządzanie spółdzielnią uczniowską w 7 krokach

Źródło: opracowanie własne.

- I. Spotkanie z potencjalnymi członkami w celu omówienia oczekiwań i możliwości członków spółdzielni.
- II. Badanie potrzeb potencjalnych nabywców, by sprawdzić na jakie towary i usługi jest zapotrzebowanie oraz na jakie potrzeby zgłaszane przez społeczność można odpowiedzieć.
Na tym etapie istotna jest diagnoza oczekiwań grupy docelowej, do której członkowie chcą dotrzeć. Ważne jest wsłuchiwanie się w potrzeby odbiorców produktów czy też usług.
- III. Tworzenie oferty odpowiadającej oczekiwaniom nabywców
Kolejny etap to budowa oferty, odpowiadającej oczekiwaniom potencjalnych klientów. Oferta powinna być dostosowana zarówno do potrzeb potencjalnych klientów a z drugiej strony powinna odzwierciedlać potencjał zasobowy spółdzielni.
- IV. Analiza SWOT
Jeśli jest już pomysł na produkt bądź usługę, kolejnym krokiem jest przeprowadzenie analizy SWOT, która pozwoli przyjrzeć się zarówno szansom i zagrożeniom spółdzielni, jak i mocnym i słabym stronom. Pozwoli to na wypracowanie określonej strategii działania, ukierunkowanej na wykorzystywanie wskazanych szans i korzyści, a z drugiej strony ograniczy ryzykowne zachowania, dzięki stawianiu czoła zidentyfikowanym zagrożeniom oraz barierom.
- V. Harmonogram i podział prac

Chcąc osiągnąć sukces konieczne jest zaplanowanie wszystkich działań, łącznie ze wskazaniem osób odpowiedzialnych za kolejne etapy. Warunkiem sukcesu każdego przedsięwzięcia jest dobry plan i ściśle określenie osób odpowiedzialnych za jego wykonanie. Brak wskazania określonych osób, grozi „rozmyciem odpowiedzialności” co może w szybkim czasie doprowadzić do porażki przedsięwzięcia w ramach naszej spółdzielni uczniowskiej.

VI. Działania marketingowe

Z jednej strony ważna jest autopromocja, by pozyskiwać kolejnych członków spółdzielni uczniowskiej, natomiast z drugiej strony istotna jest promocja planowanych do sprzedaży produktów i usług. Obok tradycyjnej formy takiej jak plakaty, ulotki, reklama w szkolnym radiowęźle można także skorzystać z mediów społecznościowych, które w sposób szybki docierają z informacją do ściśle określonej grupy osób (uczniów, społeczności lokalnej).

VII. Rozpoczęcie prowadzenia działalności

Punktem startu jest przygotowanie pomieszczenia, w którym będzie można działać. Następnie konieczne jest dokonanie niezbędnych zakupów do rozpoczęcia pracy. Mając podstawowe zasoby należy zaplanować harmonogram prac z podziałem na określone zadania, by wszyscy członkowie spółdzielni byli zaangażowani w działalność spółdzielni.

Inspiracje, czyli dobre praktyki z kraju i zagranicy

Marcin Janowski³³

Spółdzielnie uczniowskie odpowiadają na szereg potrzeb społeczności uczniowskiej i lokalnej. Nie brakuje wśród nich inspirujących przykładów realizacji takich działań. Jest to związane z faktem, że spółdzielnie uczniowskie są prowadzone przez młodych ludzi, których wyobraźnia i pomysły zaskakują często dorosłych. Zgodnie z pewną zasadą: jeżeli wiesz, że czegoś nie da się zrobić, znajdź osoby, które nie wiedzą że, coś jest niemożliwe – wtedy to zrobią. Ta zasada bardzo trafnie oddaje charakter spółdzielni uczniowskich, w których często okazuje się, że nie ma rzeczy niemożliwych. Poniżej przedstawione zostały przykłady działalności spółdzielni uczniowskich, które mogą posłużyć przyszłym spółdzielcom za inspirację i przysłowiową iskrę rozpalającą wyobraźnię uczniów, którzy myślą o założeniu własnej działalności w ramach spółdzielczości uczniowskiej.

PRZYKŁADY DOBRZE DZIAŁAJĄCYCH SPÓŁDZIELNI UCZNIOWSKICH W POLSCE

Na uwagę zasługuje na pewno Spółdzielnia uczniowska „**Nie ma Lipy**” działająca przy Zespole Szkół im. Jana Pawła II w miejscowości Lipka. Członkowie tej spółdzielni to przykład ambitnej młodzieży z dużą wyobraźnią. Warty wspomnienia jest fakt, że młodzież zgromadzona przy spółdzielni „Nie ma Lipy” pomaga nie tylko uczniom, ale i mieszkańcom swojej gminy. Do inicjatyw realizowanych przez tę spółdzielnię można zaliczyć organizowanie warsztatów o różnej tematyce np. filmowej, skierowanej do uczniów szkoły i nie tylko. Członkowie spółdzielni wydają gazetkę szkolną, w której poruszają różną tematykę, zwracając uwagę na problemy nie tylko uczniów, ale i społeczności lokalnej. Przez spółdzielnię organizowane są imprezy integracyjne dla młodzieży i dorosłych. Kolejnym polem działania jest rozwój wiedzy, który ma miejsce poprzez udział członków w projektach o charakterze edukacyjnym, jak np. konferencje. Bardzo istotny jest też wkład uczniów w rozwój społeczności lokalnej i pomoc w rozwiązywaniu palących potrzeb mieszkańców gminy. Członkowie spółdzielni „Nie ma Lipy” organizują zbiórki rzeczowe dla najuboższych. Biorą nawet udział w pracach o charakterze fizycznym, tj. świadczą pomoc przy budowie chodników.

³³ Katedra Ekonomii, Wydział Zarządzania i Ekonomiki Usług, Uniwersytet Szczeciński.

Dzięki takim działaniom spółdzielnia „Nie ma Lipy” powinna inspirować innych uczniów do działań na rzecz szeroko pojętego otoczenia. Bardzo ważnym jest w jej działaniach angażowanie się poza murami własnej szkoły. Liczba i różnorodność podanych wyżej przykładów działań „Nie ma Lipy” pokazuje fakt, że najważniejsze są chęci, bo celów, które można realizować jest wiele.

Kolejnym inspirującym przykładem może być spółdzielnia uczniowska „**Winien-Ma**”, działająca przy Zespole Szkół Hotelarstwo Turystycznych w Zakopanem. Ta aktywna spółdzielnia charakteryzuje się przede wszystkim ukierunkowaniem działań na rozwój wiedzy z obszaru naukowego finansów i rachunkowości, co wpisuje się poniekąd w specyfikę szkoły. Do działań członków tej spółdzielni możemy zaliczyć prowadzenie sprzedaży książek, prowadzenie kawiarni szkolnej, świadczenie usług cateringowych dla społeczności lokalnej. Podczas tej działalności uczniowie prowadzą pełną księgowość stosując wybraną metodę księgowania, czyli celem sprzedaży towarów i świadczenia usług nie jest tylko osiągnięcie nadwyżek finansowych, ale przede wszystkim praktyka, która pozwoli rozwijać umiejętności uczniów podczas przyszłych studiów lub pozwoli prowadzić działalność gospodarczą w przestrzeni wolnokonkurencyjnej. Ponadto członkowie spółdzielni uczniowskiej „Winien – Ma” biorą udział w projektach i olimpiadach o charakterze ekonomicznym. Za zdobyte środki organizują wspólne inicjatywy integracyjne, tj. wycieczki. Na uwagę zasługuje podjęcie współpracy z innym podmiotem ekonomii społecznej, jakim jest spółdzielnia socjalna „Społem”.

Na uwagę zasługuje również spółdzielnia uczniowska „**Rockefeller**”, działająca przy Zespole Szkół Ekonomicznych nr 2 w Krakowie. Spółdzielnia ta prowadzi działalność gospodarczą w formie sklepiku szkolnego. Dzięki tej inicjatywie uczniowie uczą się praktycznych podstaw działalności handlowo – usługowej. Dzięki rozwijaniu takich umiejętności absolwentom szkoły ekonomicznej łatwiej będzie odnaleźć się na przyszłym rynku pracy lub podjąć dalszą edukację o charakterze ekonomicznym. Poza główną działalnością spółdzielnia uczniowska angażuje się w szereg innych inicjatyw, mających na celu realizację celów społecznych, do których zaliczyć można między innymi:

- organizacja akcji zbiórki pieniędzy na karmę dla zwierząt ze schroniska,
- odwiedziny dzieci z Domu Dziecka,
- organizowanie wraz z samorządem szkolnym poczty walentynkowej,
- wyjścia do teatru, kina, wycieczki,
- pomoc w organizacji akcji "Pola Nadziei",
- organizacja akcji "Szkłanka mleka",

Jak można zauważyć, jest to bardzo aktywna spółdzielnia, która prowadzi szereg różnych inicjatyw, nie ograniczając się do jednej formy aktywności. Warto wspomnieć, że za swoją

działalność „Rockefeller” jest regularnie nagradzany wysokimi miejscami w krajowych konkursach o spółdzielczości.

Spółdzielnia uczniowska „**Pingwinek**” działająca przy Szkole Podstawowej nr 17 w Katowicach to przykład aktywnego zaangażowania już na etapie szkoły podstawowej. Uczniowie, choć są najmłodszymi spółdzielcami, to imponują liczbą podejmowanych inicjatyw, uczniowie:

- prowadzą sklepik szkolny,
- zajmują się organizacją kiermaszy i imprez okolicznościowych: Andrzejki, Bale Karnawałowe, Walentynki,
- prowadzą gazetkę szkolną,
- organizują zbiórki surowców wtórnych.

Na uwagę zasługuje duże przywiązanie uczniów do kwestii etycznych w ramach których członkowie spółdzielni opracowali własny kodeks młodego spółdzielcy, z którym można się zapoznać na stronie szkoły. Opisana spółdzielnia jest przykładem działania przedsiębiorczego od najmłodszych lat edukacji uczniów.

PRZYKŁADY ZAGRANICZNYCH SPÓŁDZIELNI UCZNIOWSKICH

Spółdzielczość uczniowska rozwija się także w innych krajach. Choć zasady w każdym państwie różnią się, to nie zmienia się cel takich inicjatyw – pomoc w rozwiązywaniu problemów w społeczności szkolnej i poza nią. Tu również nie brakuje przykładów, które mogą inspirować innych.

Jedną ze spółdzielni, którą można podać za przykład oryginalnej działalności jest spółdzielnia z **Madras College**, istniejąca w Szkocji. Uczniowie tej szkoły wpadli na pomysł sprzedawania rowerów i świadczenia usługi ich naprawy. Pomieszczenia do prowadzenia tego typu działalności zapewniła szkoła, a narzędzia do naprawy zostały zakupione w ramach kredytu, jaki spółdzielnia zaciągnęła w banku na sumę 100 funtów. Kredyt został szybko spłacony ponieważ uczniowie bardzo dobrze zbadali potrzeby lokalnej społeczności i rozpoczęli świadczenie usług dla nauczycieli szkoły, konserwując i naprawiając im rowery. Następnym krokiem było wyszukiwanie i zakup starych, zepsutych rowerów i przywracanie im sprawności. Rowery takie były następnie sprzedawane, a zysk przeznaczany na potrzeby uczniów i rozwój własnej spółdzielni.

Kolejnym przykładem jest spółdzielnia "**The Ruptors**" działająca w **Community College** w miejscowości Lipson w Wielkiej Brytanii. Uczniowie tamtejszej szkoły chcieli rozwijać

swoje pasje taneczne. Uczniowie z Lipson mieli ambicje rozwijania swoich umiejętności w tzw. Street Dance, czyli swobodnej formie tańca ulicznego. Bardzo chcieli mieć okazję sprawdzenia się nie tylko lokalnie, ale i na międzynarodowych konkursach. Do wyjazdów niezbędne były pieniądze. Uczniowie założyli spółdzielnię uczniowska i ćwicząc trzy razy w tygodniu w szkole przygotowali pokazy swoich umiejętności podczas corocznie organizowanych przez spółdzielnię spektaklów. W trakcie spektaklu zbierane są środki, które pozwalają grupie 20 spółdzielców wyjeżdżać na konkursy o randze krajowej i międzynarodowej.

Jak pokazują zaprezentowane powyżej przykłady, inspiracje czerpać można z każdego rodzaju działalności. Ważnym jest, aby uczniowie chcący działać jako spółdzielcy nie ograniczali się jedynie do powielania pomysłów. Największe inspiracje rodzi połączenie zainteresowań uczniów oraz potrzeb społeczności uczniowskiej i lokalnej. Najefektywniejsze spółdzielnie to te, które trafnie zidentyfikowały potrzeby, a następnie znalazły ciekawy sposób na ich rozwiązanie. Kluczem do sukcesu młodych ludzi jest ich wyobraźnia i chęci do działania. Istotne jest również to, żeby jeden z celów stał się wiodący, charakterystyczny dla spółdzielni uczniowskiej, tak aby dana spółdzielnia budziła jednoznaczne skojarzenia. W opisanych powyżej przypadkach to było np. ukierunkowanie działań pod kątem etycznym, ochrony środowiska, czy edukacji np. ekonomicznej.

Dokumentacja spółdzielni uczniowskiej

Henryk Babis³⁴

Podstawą dla przygotowania statutów spółdzielni uczniowskich jest statut wzorcowy przygotowany przez Krajową Radę Spółdzielczą w porozumieniu z Ministrem Edukacji Narodowej, dostępny na stronie internetowej Fundacji Rozwoju Spółdzielczości Uczniowskiej www.frsu.pl Poniżej przedstawiono jego podstawowe regulacje.

PRZYKŁADOWY STATUT SPÓŁDZIELNI UCZNIOWSKIEJ

I. POSTANOWIENIA OGÓLNE

§ 1

1. Spółdzielnia Uczniowska zwana dalej „spółdzielnią” jest organizacją uczniów, prowadzoną przez nich samodzielnie, pod opieką nauczyciela opiekuna i działa na podstawie statutu uchwalonego przez Walne Zgromadzenie.
2. Nazwa spółdzielni brzmi
3. Terenem działalności spółdzielni jest
(nazwa i adres placówki oświatowo wychowawczej, w której działa spółdzielnia)
4. Statut po konsultacji z opiekunem podlega zatwierdzeniu przez dyrektora szkoły.
5. Spółdzielnia winna zrzeszać co najmniej 10 członków.
6. Spółdzielnia, jako organizacja szkolna, nie ma osobowości prawnej i nie podlega wpisowi do Krajowego Rejestru Sądowego. Dyrektor szkoły lub wyznaczona przez niego osoba (opiekun) zgłasza założenie spółdzielni nadzorującej właściwej jednostce samorządu terytorialnego, terenowej Radzie Spółdzielni Uczniowskich, a w przypadku jej braku bezpośrednio do Fundacji Rozwoju Spółdzielczości Uczniowskiej z siedzibą w Krakowie.
7. Spółdzielnia podlega wpisowi do Statutu szkoły jako jej organizacja.
8. Spółdzielnia może być członkiem innej Spółdzielni lub związku spółdzielczego.

II. CEL I ZAKRES DZIAŁANIA

§ 2

Celem spółdzielni jest:

- 1) kształtowanie umiejętności zespołowego działania i gospodarowania w warunkach gospodarki rynkowej,

³⁴ Katedra Polityki Gospodarczej i Ekonomii Społecznej, Wydział Zarządzania i Ekonomiki Usług, Uniwersytet Szczeciński.

- 2) prowadzenie działalności gospodarczej, a szczególnie handlowej, usługowej, wytwórczej i innej na rzecz szkoły i uczniów,
- 3) kształtowanie nawyków oszczędzania oraz celowego wykorzystywania wypracowanej nadwyżki bilansowej,
- 4) organizowanie wzajemnej pomocy i zaspokajanie materialnych i kulturalnych potrzeb członków,
- 5) popularyzowanie idei spółdzielczości w środowisku szkolnym oraz kształtowanie umiejętności życia i działania w zbiorowości społecznej.

§3

Spółdzielnia współdziała z innymi organizacjami działającymi na terenie szkoły, w szczególności z samorządem uczniowskim.

§4

Spółdzielnia może inicjować i prowadzić działalność, w szczególności w następujących dziedzinach:

- 1) wytwarzanie, z uwzględnieniem możliwości, warunków i umiejętności młodzieży, pomocy dydaktycznych, na potrzeby placówki, na terenie której działa spółdzielnia i innych zainteresowanych,
- 2) prowadzenie drobnej wytwórczości i wykonywania nieskomplikowanych usług na potrzeby placówki, na której działa spółdzielnia, i innych zainteresowanych,
- 3) uprawa roślin, a także zbieranie i kompletowanie okazów przyrodniczych,
- 4) działanie na rzecz ekologii i ochrony środowiska,
- 5) organizowanie na terenach dozwolonych zespołowego zbioru runa leśnego i surowców wtórnych,
- 6) organizowanie zakupu i sprzedaży towarów, a szczególnie przyborów szkolnych, zdrowej żywności, podręczników oraz sprzętu sportowego i turystycznego,
- 7) udzielanie pomocy finansowej lub zaopatrywanie w podręczniki i przybory szkolne członków spółdzielni będących w trudnych warunkach materialnych,
- 8) prowadzenia pod patronatem banku współpracującego szkolnej kasy oszczędności, jako jednego z działów pracy spółdzielni,
- 9) organizowanie imprez kulturalnych, turystycznych i sportowych z udziałem członków spółdzielni i uczniów placówki, na terenie której działa spółdzielnia.

§5

1. Spółdzielnia popularyzuje zasady spółdzielczości.
2. Spółdzielnia utrzymuje kontakty ze spółdzielniami patronackimi dorosłych, Fundacją Rozwoju Spółdzielczości Uczniowskiej i innymi organizacjami.

III. CZŁONKOWIE

§6

1. Członkostwo jest dobrowolne.
2. Członkiem spółdzielni działającej w danej placówce szkolnej może być każdy uczeń tej placówki szkolnej, w której działa spółdzielnia.
3. Przystąpienie ucznia do spółdzielni następuje na podstawie jego pisemnego wniosku.
4. Członek przystępujący do spółdzielni obowiązany jest wpłacić wpisowe w wysokości zł oraz wnieść udział w wysokości: zł.
5. Zarząd spółdzielni potwierdza przystąpienie członka do spółdzielni zapisem do protokołu i do książki udziałów, która zastępuje rejestr członków.

§7

1. Wpisowe nie podlega zwrotowi.
2. Zwrot udziału następuje na żądanie, w ciągu sześciu miesięcy od ustania członkostwa.
3. Udział nie podjęty w ciągu sześciu miesięcy od ustania członkostwa przeznaczony jest na fundusz zasobowy spółdzielni.
4. Wpisowe nie podlega zwrotowi.

§8

Członek spółdzielni ma prawo:

- 1) korzystać z usług, urządzeń i świadczeń spółdzielni,
- 2) brać udział w obradach Walnego Zgromadzenia,
- 3) wybierać i być wybieranym do innych organów spółdzielni,
- 4) zgłaszać swoje uwagi opiekunowi, Zarządowi lub Radzie Nadzorczej w sprawie doskonalenia działalności spółdzielni lub poszczególnych jej sekcji,
- 5) inspirować działalność spółdzielni poprzez zgłaszanie do Zarządu spółdzielni spraw i projektów nadających nowe kierunki rozwoju działalności spółdzielni,
- 6) po ukończeniu lub zmianie szkoły przenieść swój udział do innej spółdzielni uczniowskiej lub spółdzielni osób dorosłych i kontynuować działalność spółdzielczą.

§9

Członek spółdzielni jest obowiązany:

- 1) stosować się do postanowień Statutu i uchwał organów statutowych spółdzielni,
- 2) wykonywać starannie prace wynikające z planu pracy spółdzielni lub z pełnionej w spółdzielni funkcji oraz inne podjęte dobrowolnie w ramach spółdzielni,
- 3) dbać o mienie spółdzielni, w szczególności mienie powierzone mu z obowiązkiem wyliczenia się.

§ 10

1. Członkostwo w spółdzielni ustaje na skutek:

- 1) dobrowolnego wystąpienia członka ze spółdzielni,
- 2) wykreślenia z rejestru członków na mocy uchwały Rady Nadzorczej podjętej na wniosek Zarządu spółdzielni w przypadku, gdy z przyczyn niezależnych od członka nie może on wykonywać obowiązków członkowskich,
- 3) wykluczenia członka ze spółdzielni,
- 4) ukończenia szkoły lub przeniesienia się ucznia do innej szkoły.

§ 11

1. Wykluczenie członka ze spółdzielni może nastąpić w przypadku, gdy z winy umyślnej lub z powodu rażącego niedbalstwa dalsze pozostawanie w spółdzielni nie da się pogodzić z postanowieniami statutu spółdzielni lub dobrymi obyczajami.
2. Wykluczenie członka spółdzielni następuje na skutek naruszenia przepisów Statutu spółdzielni lub nie wypełniania obowiązków wskazanych w §9 niniejszego Statutu.
3. Zarząd składa wniosek do Rady Nadzorczej spółdzielni w sprawie wykluczenia członka spółdzielni.
4. Od Uchwały Rady Nadzorczej w sprawie wykluczenia członka spółdzielni wykluczonemu członkowi przysługuje odwołanie do Walnego Zgromadzenia spółdzielni.

IV. ORGANY SPÓŁDZIELNI

§ 12

1. Organami spółdzielni są:

- 1) Walne Zgromadzenie,
- 2) Rada Nadzorcza,
- 3) Zarząd.

Walne zgromadzenie

§ 13

1. Walne Zgromadzenie jest najwyższym organem spółdzielni, w którego obradach uczestniczą członkowie spółdzielni.

2. Do Walnego Zgromadzenia należy:

- 1) uchwalanie zmian w Statucie spółdzielni, regulaminu obrad Walnego Zgromadzenia oraz regulaminu pracy Rady Nadzorczej,
- 2) uchwalanie planu pracy oraz preliminarzy przychodów i rozchodów spółdzielni,

- 3) rozpatrywanie i zatwierdzanie sprawozdań Zarządu i Rady Nadzorczej z działalności spółdzielni, sprawozdania finansowego oraz udzielanie absolutorium Zarządowi,
- 4) tworzenie funduszy celowych spółdzielni,
- 5) dokonywanie podziału czystej nadwyżki oraz podejmowanie uchwały o pokryciu strat wynikających z działalności spółdzielni z funduszu zasobowego, a gdy fundusz ten okaże się niewystarczający - z funduszu udziałowego,
- 6) wybieranie członków Rady Nadzorczej w głosowaniu tajnym, spośród nieograniczonej liczby kandydatów, będących członkami spółdzielni,
- 7) rozpatrywanie odwołań od uchwał Rady Nadzorczej spółdzielni w przedmiocie wykluczenia członka ze spółdzielni,
- 8) podejmowanie uchwał w sprawie przystąpienia spółdzielni do innych organizacji gospodarczych i społecznych,
- 9) podejmowanie uchwał w sprawie likwidacji spółdzielni.

§ 14

1. Walne Zgromadzenie jest zwoływane przez Zarząd przynajmniej raz w roku szkolnym.
2. Dla celów sprawozdawczych Zarząd jest obowiązany zwołać Walne Zgromadzenie na koniec każdego roku kalendarzowego, w terminie do końca miesiąca stycznia stanowiącego pierwszy miesiąc następnego roku kalendarzowego.
3. W przypadku bezczynności Zarządu w zakresie obowiązku sformułowanego w ust.1 Walne Zgromadzenie zwołuje Rada Nadzorcza.
4. Wybory do Rady Nadzorczej spółdzielni winny być przeprowadzone podczas pierwszego Walnego Zgromadzenia w roku szkolnym w terminie do końca miesiąca stycznia stanowiącego pierwszy miesiąc następnego roku kalendarzowego.

§ 15

Zarząd powinien zwołać także Walne Zgromadzenie na żądanie:

- 1) Rady Nadzorczej,
- 2) przynajmniej 1/10 członków spółdzielni,
- 3) dyrektora szkoły lub opiekuna spółdzielni.

§ 16

1. O czasie, miejscu i porządku obrad Walnego Zgromadzenia Zarząd spółdzielni zawiadamia członków oraz dyrektora placówki szkolnej w sposób przyjęty w danej placówce szkolnej, w terminie 10 dni przed posiedzeniem.

2. O czasie miejscu i porządku obrad walnego zgromadzenia Zarząd spółdzielni zawiadamia też Fundację Rozwoju Spółdzielczości Uczniowskiej bezpośrednio lub za pośrednictwem terenowej Rady Spółdzielni Uczniowskich.

3. Wnioski i uzupełnienie porządku obrad winny być składane przez członków spółdzielni do Zarządu najpóźniej na 5 dni przed Walnym Zgromadzeniem.

§ 17

1. Walne Zgromadzenie podejmuje uchwały w sprawach objętych porządkiem obrad podanym do wiadomości członków, dyrektora szkoły, Fundacji Rozwoju Spółdzielczości Uczniowskiej bezpośrednio lub za pośrednictwem terenowej Rady Spółdzielni Uczniowskich.

2. Uchwały Walnego Zgromadzenia podejmowane są zwykłą większością głosów niezależnie od ilości członków obecnych na posiedzeniu za wyjątkiem uchwał w przedmiocie likwidacji spółdzielni podejmowanych zwykłą większością głosów przy obecności ponad połowy członków spółdzielni.

3. Z obrad Walnego Zgromadzenia sporządza się protokół, który powinien być podpisany przez przewodniczącego Walnego Zgromadzenia i protokolanta.

4. Protokoły przechowuje nauczyciel opiekun przez 2 lata od odbycia Walnego Zgromadzenia, a następnie przekazuje je do archiwum placówki szkolnej.

§ 18

1. Uchwały Walnego Zgromadzenia obowiązują wszystkich członków spółdzielni i wszystkie jej organy.

2. Uchwała sprzeczna z obowiązującym prawem lub postanowieniami Statutu jest nieważna.

Rada Nadzorcza

§ 19

Rada Nadzorcza sprawuje kontrolę i nadzór nad działalnością spółdzielni.

§ 20

1. Rada Nadzorcza spółdzielni składa się z co najmniej trzech członków spółdzielni wybieranych na okres 12 miesięcy, liczonych od pierwszego miesiąca roku szkolnego. Kolejne wybory do Rady Nadzorczej winny odbyć się najpóźniej do końca miesiąca września stanowiącego pierwszy miesiąc kolejnego roku szkolnego.

2. W przypadku uzasadnionego braku możliwości przeprowadzenia wyborów do Rady Nadzorczej w terminie wskazanym w ust.1, kadencja Rady Nadzorczej, w składzie wybranym w poprzednim roku szkolnym, trwa nadal, do czasu przeprowadzenia wyborów do Rady Nadzorczej, nie dłużej jednak niż do końca miesiąca grudnia.

3. Ta sama osoba może kandydować do Rady Nadzorczej w każdych następnych wyborach.

4. Kandydowanie tych samych członków na kolejną kadencję Rady Nadzorczej nie zwalnia z obowiązku przeprowadzenia wyborów do Rady Nadzorczej.

§21

Do obowiązków Rady Nadzorczej należy:

- 1) nadzór i kontrola działalności spółdzielni,
- 2) powoływanie i odwoływanie członków Zarządu,
- 3) przygotowanie i zatwierdzanie regulaminu pracy Zarządu,
- 4) powoływanie komisji,
- 4) przygotowanie i uchwalanie regulaminu komisji powołanych przez Radę Nadzorczą,
- 5) rozpatrywanie sprawozdań Zarządu, sprawozdania finansowego projektu planu pracy i preliminarza przychodów i rozchodów,
- 6) składanie sprawozdań Walnemu Zgromadzeniu z realizacji swoich obowiązków.

§22

1. Posiedzenia Rady Nadzorczej odbywają się w miarę potrzeb spółdzielni, co najmniej raz na kwartał w danym roku szkolnym.

2. Na pierwszym posiedzeniu w roku szkolnym Rada Nadzorcza wybiera Prezydium.

3. Do Prezydium Rady Nadzorczej należy: Przewodniczący, Sekretarz, a w miarę potrzeb spółdzielni również Zastępca Przewodniczącego.

4. Z posiedzeń Rady Nadzorczej sporządza się protokół, który podpisuje Przewodniczący Rady Nadzorczej i protokolant.

§23

1. W miarę potrzeb spółdzielni na pierwszym posiedzeniu Rada Nadzorcza powołuje komisje niezbędne dla potrzeb danej spółdzielni, w tym w szczególności komisję rewizyjną

2. Komisja rewizyjna dokonuje, co najmniej raz na kwartał roku kalendarzowego kontroli kasy, i ksiąg oraz przeprowadza spis z natury składników majątkowych spółdzielni, realizując tym samym obowiązki nadzorczo-kontrolne.

Zarząd

§24

Zarząd kieruje całokształtem bieżącej działalności spółdzielni, oraz reprezentuje ją na zewnątrz.

§25

1. Zarząd spółdzielni składa się z 1 - 3 członków, powołanych uchwałą przez Radę Nadzorczą.

2. Kadencja Zarządu trwa 12 miesięcy licząc od pierwszego miesiąca roku szkolnego. Kolejne wybory do Zarządu winny być przeprowadzone najpóźniej w pierwszym miesiącu kolejnego roku szkolnego.

3. W przypadku uzasadnionego braku możliwości przeprowadzenia wyborów do Zarządu, kadencja Zarządu w składzie wybranym w poprzednim roku szkolnym, trwa nadal, aż do przeprowadzenia wyborów do Zarządu, nie dłużej niż do końca miesiąca grudnia.

4. Kandydatura tych samych członków na kolejną kadencję do Zarządu, nie zwalania z obowiązku przeprowadzenia wyborów do Zarządu.

§ 26

Do obowiązków Zarządu należy:

- 1) kierowanie bieżącą działalnością spółdzielni,
- 2) reprezentowanie spółdzielni na zewnątrz,
- 3) wykonywanie uchwał Walnego Zgromadzenia i Rady Nadzorczej,
- 4) prowadzenie rachunkowości spółdzielni,
- 5) przedstawianie Radzie Nadzorczej sprawozdań i wniosków,
- 6) zwoływanie Walnych Zgromadzeń.

§ 27

1. Posiedzenia Zarządu odbywają się w miarę potrzeb spółdzielni, co najmniej raz w miesiącu.

2. Na pierwszym posiedzeniu w roku szkolnym Zarząd wybiera Prezesa Zarządu oraz powierza obowiązki Sekretarza i Skarbnika pozostałym członkom tego organu.

3. Posiedzenia Zarządu są protokołowane.

§ 28

Zarząd spółdzielni przedstawia dyrektorowi szkoły i radzie pedagogicznej w obecności opiekuna spółdzielni plany pracy spółdzielni oraz co najmniej raz w roku składa sprawozdanie z działalności spółdzielni.

§ 29

1. Wszelkie pisma wychodzące ze spółdzielni podpisuje Zarząd spółdzielni i opiekun spółdzielni.

§ 30

1. Wszelkie pisma zawierające zobowiązania spółdzielni podpisuje Zarząd spółdzielni i opiekun spółdzielni.

2. Zobowiązania majątkowe z tytułu zadłużeń spółdzielni nie mogą przewyższać funduszu udziałowego i zasobowego razem wziętych.

V. FUNDUSZE I RACHUNKOWOŚĆ SPÓŁDZIELNI

§ 31

Dla finansowania, działalności spółdzielni tworzy się:

- 1) fundusz udziałowy,

- 2) fundusz zasobowy,
- 3) fundusz prac oświatowych,
- 4) w miarę potrzeby inne fundusze celowe, zgodnie z uchwałą Walnego Zgromadzenia członków.

§ 32

1. Fundusz udziałowy tworzy się z wpłat udziałów członkowskich.
2. Fundusz zasobowy tworzy się z:
 - 1) wpłat przez członków wpisowego.
 - 2) części czystej nadwyżki,
 - 3) dotacji,
 - 4) darowizn,
 - 5) przedawnionych zobowiązań.
3. Fundusz zasobowy jest niepodzielny i służy do pokrywania ewentualnych strat, wynikłych z działalności spółdzielni.
4. Fundusz prac oświatowych tworzy się z części czystej nadwyżki oraz z nagród przyznanych spółdzielni za współzawodnictwo lub udział w konkursach.
5. Inne fundusze tworzone są zgodnie z uchwałą Walnego Zgromadzenia z części czystej nadwyżki.

§ 33

Oszczędności uczniów gromadzone w SKO mogą być używane za zgodą opiekuna SKO jako środki obrotowe spółdzielni uczniowskiej - do wysokości 20% środków własnych spółdzielni.

§ 34

Spółdzielnia lokuje swoje środki pieniężne w banku współpracującym ze szkołą na subkoncie do rachunku bieżącego szkoły lub na oddzielnym rachunku przeznaczonym dla spółdzielni uczniowskiej.

§ 35

Zarząd prowadzi rachunkowość spółdzielni według zasad ustalonych przez Fundację Rozwoju Spółdzielczości Uczniowskiej uwzględniających specyfikę i przedmiot działalności spółdzielni.

§ 36

1. Spółdzielnia przekazuje 20% czystej nadwyżki na cele rozwojowe spółdzielczości uczniowskiej, z czego $\frac{1}{4}$ przekazuje się na potrzeby terenowej Rady Spółdzielni Uczniowskich, a w przypadku jej braku bezpośrednio do Fundacji Rozwoju Spółdzielczości Uczniowskiej, a $\frac{3}{4}$ na działalność opiekuna spółdzielni.

2. Spółdzielnia przeznaczająca część czystej nadwyżki na fundusz zasobowy – w wysokości określonej przez Walne Zgromadzenie.
3. Pozostałą część nadwyżki Walne Zgromadzenie przeznaczają na realizację zadań spółdzielni określonych w statucie.

VI. POSTANOWIENIA KOŃCOWE

§ 37

Opiekę nad działalnością spółdzielni sprawuje nauczyciel - opiekun powołany przez dyrektora szkoły i zatwierdzony przez Radę Pedagogiczną,

§ 38

Nadzór nad działalnością spółdzielni uczniowskiej sprawuje Krajowa Rada Spółdzielcza przy współpracy z dyrektorem placówki, terenowymi Radami Spółdzielni Uczniowskich, Fundacją Rozwoju Spółdzielczości Uczniowskiej.

§ 39

1. Likwidacja Spółdzielni zostaje otwarta na podstawie uchwał o likwidacji spółdzielni podjętych na dwóch kolejnych, po sobie następujących posiedzeniach Walnego Zgromadzenia, które odbyły się w odstępach co najmniej dwutygodniowych.
2. Uchwały o postawieniu spółdzielni w stan likwidacji winna być uzasadniona pisemnie.
3. Uchwały w otwarciu likwidacji spółdzielni zapadają zwykłą większością głosów, przy obecności ponad połowy członków spółdzielni.
4. W razie rozbieżności uchwał pierwszego i drugiego Walnego Zgromadzenia zwołanego w przedmiocie likwidacji spółdzielni, ostateczną decyzję w tej sprawie podejmuje dyrektor placówki po uprzednim powiadomieniu Fundacji Rozwoju Spółdzielczości Uczniowskiej bezpośrednio lub za pośrednictwem terenowej Rady Spółdzielni Uczniowskich.
5. W dniu podjęcia uchwał w przedmiocie likwidacji spółdzielni Zarząd spółdzielni i opiekun spółdzielni informują dyrektora placówki..
6. Decyzją dyrektora placówki spółdzielnia może być postawiona w stan likwidacji, jeżeli:
 - 1) spółdzielnia nie realizuje zadań statutowych,
 - 2) ze spółdzielni dobrowolnie wystąpili wszyscy członkowie, a w ciągu 3 miesięcy od wystąpienia ostatniego członka nikt nie przystąpił do spółdzielni,
 - 3) liczba członków spółdzielni przez okres ponad 3 miesięcy wynosi mniej niż 10 członków,
 - 4) na uzasadniony wniosek Rady Nadzorczej Spółdzielni,
 - 5) na uzasadniony wniosek opiekuna spółdzielni.

§40

1. Likwidację spółdzielni przeprowadza opiekun spółdzielni.
2. Protokół z likwidacji spółdzielni jest przechowywany w archiwum placówki.

§41

1. W przypadku podjęcia uchwały o otwarciu likwidacji spółdzielni ostatnie Walne Zgromadzenie spółdzielni podejmuje uchwałę o przeznaczeniu majątku spółdzielni, pozostałego po wypłaceniu udziałów jej członkom.
2. W przypadku braku uchwały Walnego Zgromadzenia decyzja o przeznaczeniu pozostałego po zlikwidowanej spółdzielni majątku należy do terenowej Rady Spółdzielni Uczniowskich, a w przypadku jej braku, do Fundacji Rozwoju Spółdzielczości Uczniowskiej.
3. Decyzja o przeznaczeniu pozostałego po zlikwidowanej spółdzielni majątku winna być uzasadniona.

§42

Na koniec każdego roku kalendarzowego spółdzielnia uczniowska sporządza informację o całokształcie swej pracy w minionym roku szkolnym według wzoru zatwierdzonego przez Fundację Rozwoju Spółdzielczości Uczniowskiej i przekazuje ją za pośrednictwem opiekuna spółdzielni do terenowej Rady Spółdzielni Uczniowskich, a w przypadku jej braku bezpośrednio do Fundacji Rozwoju Spółdzielczości Uczniowskiej, w terminie do końca miesiąca lutego roku następującego po roku sprawozdawczym.

Statut niniejszy uchwalony został na Walnym Zgromadzeniu Spółdzielni

.....

w dniu

.....

(podpisy, co najmniej 10 członków lub założycieli)

.....

(podpis opiekuna spółdzielni)

.....

(podpis Dyrektora Szkoły)

....., dnia

Niniejszy Statut jest przykładowy. W związku z tym przed uchwaleniem statutu przez Walne Zgromadzenie należy dokonać niezbędnych, uzupełnień lub zmian uwzględniających specyfikę i potrzeby konkretnej spółdzielni. Z tytułu statutu należy usunąć pojęcie „przykładowy”, a następnie uzupełnić, zgodnie ze stanem faktycznym, §1 ust.2-3 niniejszego Statutu.

Statut spółdzielni nie może zawierać postanowień sprzecznych ze statutem przykładowym. Przedstawiony, przykładowy statut został opracowany na podstawie ustawy Prawo Spółdzielcze i oraz Uchwały II Kongresu Polskiej Spółdzielczości. Został także zaakceptowany przez Ministerstwo Edukacji Narodowej oraz Krajową Radą Spółdzielczą.

PRZYKŁADOWY REGULAMIN DZIAŁALNOŚCI SKLEPIKU UCZNIOWSKIEGO SPÓŁDZIELNI UCZNIOWSKIEJ

.....

1. Sklepik uczniowski działa w trakcie roku szkolnego od poniedziałku do piątku podczas przerw lekcyjnych, od godz. 8.45 do 14.30.
2. Rok gospodarczy i okres sprawozdawczy trwa od września do czerwca.
3. Opiekę nad całokształtem działalności sklepiku szkolnego sprawuje nauczyciel/nauczyciele, powołany/i spośród członków Rady Pedagogicznej.
4. W sklepiku mogą przebywać wyłącznie osoby do tego upoważnione. Zabronione jest wpuszczanie do pomieszczenia sklepiku osób do tego nieupoważnionych.
5. Załogę sklepiku wybiera opiekun sklepiku (opiekunowie) spośród uczniów – członków spółdzielni uczniowskiej, którymi są uczniowie, którzy wpłacili udział i wpisowe.
6. Załoga sklepiku wykonuje powierzone zadania i nie otrzymuje za swą pracę żadnego wynagrodzenia pieniężnego.
7. Obsługa sklepiku pracuje w zespołach trzyosobowych, zmieniających się zgodnie z grafikiem pracy w sklepiku szkolnym.
8. Grafiki pracy w sklepiku ustalany jest na okres jednego tygodnia przez kierownika sklepiku.
9. Kierownikiem sklepiku jest osoba wyznaczona przez opiekuna sklepiku szkolnego spośród uczniów pracujących w sklepiku szkolnym.
10. Kierownik sklepiku odpowiada za stronę organizacyjno-gospodarczą pracy w sklepiku oraz ustala podział obowiązków w sklepiku. Wszelkie spory w tym zakresie rozstrzyga opiekun sklepiku/opiekunowie.
11. We wszystkich działaniach, zarówno kierownik jak i załoga sklepiku szkolnego, są wspierani i nadzorowani przez opiekuna sklepiku szkolnego.
12. Opiekun wraz ze sprzedającymi raz w tygodniu przeliczają stan gotówki w kasie i zapisują w Księdze Sklepowej.
13. Kluczami do pomieszczenia sklepiku dysponują wyłącznie sprzedawcy sklepiku oraz opiekun/opiekunowie. Dorabianie kluczy jest zabronione. W razie zgubienia klucza należy zgłosić ten fakt niezwłocznie opiekunowi sklepiku oraz wymienić zamek.
14. Uczniowie pracujący w sklepiku zobowiązani są do:
 - przestrzegania zasad uczciwości,
 - pracowitości i poszanowania własności szkolnej,
 - rzetelnego wypełniania swoich obowiązków związanych z obsługą klientów,

- dbania o porządek, ład i czystość,
- dbania o wystrój pomieszczenia sklepiku,
- zgłaszania i przygotowywania opiekunowi listy z zapotrzebowaniem na brakujące artykuły,
- sporządzaniem dziennych raportów obrotu pod nadzorem nauczyciela/nauczycieli opiekujących się sklepikiem,
- pomagania opiekunowi przy odbiorze towarów i ustalaniu cen,
- dokonywania kontroli terminów ważności produktów sprzedawanych w sklepiku.

15. Uczniowie pracujący w sklepiku odpowiadają w szczególności za:

- a) stan higieniczno-sanitarny pomieszczenia,
- b) estetyczną ekspozycję towarów,
- c) aktualizacje cen.

15. Uczeń przed rozpoczęciem pomocy w działalności sklepiku szkolnego zobowiązany jest zapoznać się z niniejszym regulaminem.

16. Naliczana na towary marża w sklepiku nie może przekraczać 20%.

17. Pod koniec każdego semestru opiekun/opiekunowie sklepiku wraz z uczniami sprzedającymi w sklepiku dokonują kontrolnego spisu towarów (inventaryzacja).

18. Na zakończenie roku szkolnego wszyscy członkowie Spółdzielni Uczniowskiej decydują o przeznaczeniu wypracowanych środków finansowych (czystej nadwyżki), np. na wyjazd do teatru, zakup książek itd., jeśli dokonywane rozliczenia z działalności sklepiku nie wykazały braków artykułów ani gotówki.

19. Nauczyciel sprawujący opiekę nad sklepikiem zobowiązany jest dwa razy w roku szkolnym, do 15 stycznia i do 15 czerwca, złożyć sprawozdanie z działalności sklepiku szkolnego.

20. Wszystkie decyzje dotyczące wydatków zatwierdza dyrektor szkoły, który jest dysponentem funduszy.

.....

(pieczętka adresowa szkoły)

.....,

(miejscowość)

(data)

ZGŁOSZENIE POWSTANIA SPÓŁDZIELNI³⁵

Dyrekcja

/ nazwa szkoły /

zgłasza powstanie spółdzielni uczniowskiej,

/ nazwa spółdzielni /

która została powołana w dniu przez grupę

/ data / / liczba założycieli /

uczniów i obecnie liczy..... członków.

/ liczba członków /

Na opiekuna/ów spółdzielni został/li wyznaczony/ni

/ imiona i nazwiska opiekunów /

Dane kontaktowe do spółdzielni uczniowskiej:

- Nazwa szkoły
- Miejscowość
- Kod pocztowy
- Województwo
- Tel./ fax
- e-mail szkoły

Dane kontaktowe opiekuna/ów spółdzielni uczniowskiej:

- Telefon
- e-mail opiekuna/ów

.....
/ pieczęć i podpis /

³⁵ Zgłoszenie spółdzielni do Fundacji Rozwoju Spółdzielczości Uczniowskiej jest równoznaczne ze zgłoszeniem do Krajowej Rady Spółdzielczej w Warszawie.

Przykładowy plan pracy Spółdzielni Uczniowskiej
przy (nazwa szkoły)
w roku szkolnym 2016/2017

1. Przygotowanie do prowadzenia działalności w nowym roku szkolnym 2016/2017

- prace organizacyjno – porządkowe,
- wybór uczniów do prowadzenia sprzedaży w sklepiku,
- opracowanie regulaminu pracy w sklepiku szkolnym,
- zapoznanie uczniów z zakresem pracy w sklepiku i regulaminem, przeprowadzenie szkolenia,
- planowanie zakupów

2. Udział sklepiku w życiu szkoły

- współpraca z organizacjami działającymi w szkole m.in. Samorządem Uczniowskim, wychowawcami poszczególnych klas, (wymienić wszystkie instytucje , z którymi planuje współpracować spółdzielnia uczniowska),
- ofiarowanie słodyczy do paczek świątecznych dla dzieci z Domu Dziecka „” w; wspieranie uczniów będących w trudnej sytuacji materialnej – dofinansowanie np. wycieczki, zakupu pomocy dydaktycznych,
- udział w Dniach Otwartych Szkoły,
- dofinansowanie i organizacja konkursów wewnątrzszkolnych, imprez kulturalnych, Mikołajek dla dzieci pracowników szkoły,
- inne formy

3. Przekazywanie informacji o pracy Sklepiku Szkolnego na Posiedzeniu Rady Pedagogicznej, prowadzenie remanentów, opracowanie sprawozdań

Przykładowy wzór sprawozdania Zarządu Spółdzielni Uczniowskiej działającej w Szkole

.....
za rok

Działalność organizacyjna

W okresie sprawozdawczym liczba członków spółdzielni wzrosła z do.....
Przybyło..... członków w klasach I – III, ubyło zaś..... osób, uczniowie ci odeszli
ze szkoły. Obecnie fundusz udziałowy wynosi:zł.

Zarząd pełnił swoje funkcje w następującym składzie:

Przewodniczący.....

Sekretarz.....

Skarbnik.....

W ciągu roku zarząd odbył..... protokołowanych posiedzeń. Ponadto dnia.....

Zwołał w porozumieniu z Radą Nadzorczą Walne Zgromadzenie Członków. We wszystkich
posiedzeniach Zarządu brali udział przedstawiciele RN i opiekun.

W ciągu roku zaopatrzeniem sklepiku zajmował się.....

A wprowadzeniu rachunkowości pomagał nam opiekun SU.

Sprzedawcami byli:

Kol..... Od.....do.....

Kol..... Od.....do.....

Kol..... Od.....do.....

Kol..... Od.....do.....

Kol..... Od.....do.....

W działalności gospodarcza

Poza np. drobnymi mankami – nie było żadnych nieprawidłowości.

Prowadzony przez SU sklepik ma duży wybór przyborów szkolnych, ciastek, słodyczy, napojów
oraz chipsów.

W towar zaopatrywaliśmy się głównie w w

Manka wynosiły.....

Działalność społeczno-wychowawcza

W ramach działalności społeczno-wychowawczej zorganizowaliśmy

..... i

w których wzięto udziałuczestników, ponadto byliśmy

w teatrze..... i ufundowaliśmy biletyczłonkom SU
będących w trudnej sytuacji materialnej.

Dla członków SU zorganizowaliśmy Mikołajki, a uczniom z rodzin ubogich zakupiliśmy
niezbędne przybory szkolne i zeszyty.

Z okazji Dnia Nauczyciela nauczycielom i pracownikom naszej szkoły kupiliśmy skromne
prezenty.

Byliśmy obecni na pasowaniu uczniów klasy I i wręczyliśmy im pamiątki z okazji ich święta.

Organizowaliśmy akcje zbiórki makulatury i puszek. Makulatury zebraliśmy.....kg a
puszek aluminiowychkg. Łącznie zarobiliśmyzł

Braliśmy udział w konkursie zorganizowanym przez Powiatową Radę SU, w konkursie o puchar
MEN, oraz w konkursie ekologicznym „ Zdrowa przyroda, zdrowa żywność, zdrowy człowiek” .

Opłaciło się ponieważ:

W konkursie o puchar MEN zajęliśmy II miejsce

W konkursie zorganizowanym przez Powiatową Radę.....

oraz..... miejsce w konkursie „ Zdrowa przyroda, zdrowa żywność, zdrowy
człowiek” .

Spółdzielnię naszą odwiedził instruktor pani....., która
udzieliła nam cennych wskazówek w sprawach organizacyjnych i zakresu rachunkowości.

ltd.....

Finanse

Sytuacja finansowa naszej spółdzielni jest dobra. Fundusz udziałowy wynosi.....zł

Obroty w okresie sprawozdawczym wynosiły.....zł i na taką sumę

sprzedano w sklepie towarów. Koszty handlowe były nieduże i wyniosły tylko.....zł

Po odliczeniu tych kosztów nadwyżka netto wyniosłazł

Bilans przedstawia się następująco:

AKTYWA

Gotówka w kasiezł
Towary w sklepikuzł
Oszczędności w bankuzł
Ruchomości (wyposażenie)zł
Udziały w GSzł
Innezł

Razem suma bilansowazł

PASYWA

1.Fundusz udziałowyzł
2. Fundusz zasobowy (społeczny)zł
3. Zobowiązaniazł
4. Fundusz KOzł
5. Marża niezrealizowanazł
6. Czysty zyskzł

Razem suma bilansowazł

Sprawozdanie Rady Nadzorczej Spółdzielni Uczniowskiej

.....

za okres od 1 stycznia do 31 grudnia roku

Rada Nadzorcza składa się z..... członków:

.....

.....

.....

a jej przewodniczącym był(a) kol.....

Rada powołała 3 osobową Komisję Rewizyjną pod przewodnictwem kol

sekcję gospodarczą, której przewodniczył oraz sekcję kulturalno-oświatową, którą kierował

W ciągu roku Rada Nadzorcza odbyła protokolarnych zebrań. Na swoich posiedzeniach rozważyła sprawy dalszego rozwoju spółdzielni, badała prawidłowość działalności zarządu.

Komisja Rewizyjna w składzie:

.....

.....

.....

przeprowadziła kontroli sklepu oraz razy kontrolowała kasę spółdzielni, sprawdziła, czy książki rachunkowe są prowadzone na bieżąco. W wyniku przeprowadzonych kontroli KR stwierdziła (nie stwierdziła) niedobory w sklepiku na kwotę.....zł orazzł. Niedobory te pokryli sprzedawcy, którzy byli winni niedopatrzenia.

Sekcja gospodarcza w składzie:

.....

.....

.....

Jeśli jest opisać, czym się zajmowała.

Sekcja kulturalno-oświatowa w składzie:

.....

.....

.....

w porozumieniu z zarządem propagowała SU, zorganizowała, przygotowała (wymienić formy działalności).

Na posiedzeniach sekcji omawiano i ustalono plan działania.

Do najważniejszych spraw omawianych na posiedzeniach ogólnych RN należały sprawy: organizacji i porządku obrad Walnego Zgromadzenia, mank w sklepiku i sposobie ich pokrycia, powołania nowych członków zarządu, organizacji i porządku obrad obecnego Walnego Zgromadzenia, podziału nadwyżki itd.....

Rada wysłuchiwała sprawozdań i wniosków komisji i sekcji. Wszystkie zebrania odbywały się w obecności członków zarządu, którzy cały czas pracowali bardzo dobrze, ale na szczególne wyróżnienie zasługują:

.....
.....
.....

Przedłożony bilans naszej spółdzielni kontrolowała nasza KR. Dziękujemy za pomoc naszym opiekunom.

Proponujemy, aby WZ zatwierdziło sprawozdanie Zarządu, które usłyszeliśmy oraz bilans i aby udzielić skwitowania Zarządowi za jego pracę. Stawiamy też wniosek, aby czystą nadwyżkę wynoszącą.....zł i wykazaną w bilansie podzielić zgodnie z § 31 statutu następująco:

1. 5% na fundusz społeczny
2. 15% na Fundusz Rozwoju Spółdzielczości Uczniowskiej
3. 80% na fundusz KO

Kwota z funduszu KO zostanie przeznaczona min na:

- Potrzeby szkoły
- Organizację imprez szkolnych
- Pomoc finansowa członkom
- Nagrody dla działaczy SU

Rada Nadzorcza:

.....
.....
.....

DZIENNIK – KSIĘGA GŁÓWNA

Lp.	Data	Nr dowodu	Treść	Suma ogólna	Kasa		Rachunek bieżący		Rozrachunki z odb. i dost.		Kapitał udziałowy		Kredyty bankowe		Środki trwałe		Materiały	
					Wn	Ma	Wn	Ma	Wn	Ma	Wn	Ma	Wn	Ma	Wn	Ma	Wn	Ma
	miesiąc:																	
1																		
2																		
			do przeniesienia															

BILANS OTWARCIA na dzień 1 stycznia roku

AKTYWA

1. Gotówka w kasiezł	1. Fundusz udziałowyzł
2. Towary w sklepikuzł	2. Fundusz zasobowy (społeczny)zł
3. Oszczędności w bankuzł	3. Zobowiązaniazł
4. Ruchomości (wyposażenie)zł	4. Fundusz KOzł
5. Udziały wzł	5. Marża niezrealizowanazł
6. Innezł	6. Czysty zyskzł

Razem suma bilansowazł Razem suma bilansowazł

Słownie.....

Opiekun

Rada Nadzorcza

Zarząd

BILANS ZAMKNIĘCIA na dzień 31 grudnia roku

AKTYWA

1. Gotówka w kasiezł	1. Fundusz udziałowyzł
2. Towary w sklepiuzł	2. Fundusz zasobowy (społeczny)zł
3. Oszczędności w bankuzł	3. Zobowiązaniazł
4. Ruchomości (wyposażenie)zł	4. Fundusz KOzł
5. Udziały wzł	5. Marża niezrealizowanazł
6. Innezł	6. Czysty zyskzł

Razem suma bilansowazł Razem suma bilansowazł

Słownie.....

Opiekun

Rada Nadzorcza

Zarząd

Arkusz spisowy ruchomości

L.p.	Nr inwentarzowy	Nazwa przedmiotu	Miejsce użytkowania	Wartość (cena pierwotna)

Razemzł

Ogólna wartość ruchomości:

.....
Podpisy członków komisji inwentaryzacyjnej

Spółdzielnia Uczniowska:

W

miejsowość....., dnia

Nr dowodu

Wykaz towarów wziętych na potrzeby spółdzielni

L.p	Nazwa towaru	Jednostka miary	Ilość	Cena jednostkowa	Wartość złotych

Razem

Słownie złotych.....

Członkowie Zarządu:

1.....

2.

3.

Sklepowe/Sklepowi:

.....

.....

.....

Spółdzielnia Uczniowska:

W

miejsowość....., dnia

Nr dowodu

Wykazwyżek cen

Nazwa towaru	Jednostka miary	Ilość	Cena poprzednia	Cena nowa	Różnica	Ogólna wartość wyżki cen
Razem słownie złotych:						

Członkowie Zarządu:

Sklepowe/Sklepowi:

Wykaz zniżek cen

Nazwa towaru	Jednostka miary	Ilość	Cena poprzednia	Cena nowa	Różnica	Ogólna wartość zniżki cen
Razem słownie złotych:						

Członkowie Zarządu:

Sklepowe/Sklepowi:

Słownik pojęć

Absolutorium – uchwała wyrażająca zaufanie lub brak zaufania do członków Zarządu. Nie udzielenie członkom Zarządu absolutorium nie powoduje automatycznie jego odwołania. Konieczne jest w tym celu podjęcie odrębnej uchwały.

Cel ekonomiczny w uproszczeniu to dążenie podmiotu gospodarującego do maksymalizacji swojej korzyści w wyniku działań na rynku. Do celów ekonomicznych można zaliczyć: maksymalizację zysku, wypracowanie przewagi konkurencyjnej, poprawę wizerunku przedsiębiorstwa itp.

Cel społeczny to osiągnięcie przez podmiot gospodarujący korzyści, które odczuwa społeczeństwo w skali szkolnej/lokalnej, globalnej. Do celów społecznych zalicza się między innymi: wyrównywanie szans grup, które są na marginesie życia społecznego, pomoc osobom ubogim, chorym, dbałość o ochronę środowiska naturalnego, zatrudnianie osób bezrobotnych, angażowanie się w działalność charytatywną na rzecz dzieci, zwierząt itp.

Członek spółdzielni uczniowskiej – uczeń, który deklaruje chęć zrzeszenia w spółdzielni i wniesie opłatę wpisową.

Fundacja Rozwoju Spółdzielczości Uczniowskiej – organizacja pożytku publicznego, której celem i zasadą działania jest między innymi: gromadzenie środków finansowych i rzeczowych na rozwój i popularyzację spółdzielni uczniowskich oraz popularyzacja osiągnięć spółdzielni uczniowskich.

Fundusz udziałowy – fundusz powstający z wpłat udziałów członkowskich.

Fundusz zasobowy – fundusz powstający zwłaszcza z wpłat przez członków wpisowego, z części nadwyżki bilansowej, z wartości majątkowych otrzymanych nieodpłatnie przez spółdzielnie oraz z przedawnionych roszczeń.

Majątek spółdzielni – wszystkie prawa i obowiązki majątkowe spółdzielni, łączna kwota wszystkich funduszy spółdzielni.

Marża – różnica między ceną zakupu a ceną sprzedaży.

Opiekun spółdzielni – nauczyciel, który monitoruje i ukierunkowuje działalność spółdzielni uczniowskiej. Jest powoływany na opiekuna spółdzielni na Radzie Pedagogicznej.

Ogólnopolska Rada Spółdzielczości Uczniowskiej w skład, której wchodzi przedstawiciele Spółdzielni Uczniowskich, „Samopomocy Chłopskiej”, „Społem”, Spółdzielni Pracy, Związków Rewizyjnych, Ministerstwa Edukacji Narodowej, Wojewódzkich Rad Spółdzielczości Uczniowskiej oraz Fundacji Rozwoju Spółdzielczości Uczniowskiej.

Organy statutowe spółdzielni uczniowskiej: Walne Zgromadzenie, Rada Nadzorcza (ew. Komisja Rewizyjna), Zarząd.

Przedsiębiorczość - zespół cech, opisujących charakterystyczny sposób postępowania jednostki. Wśród tych cech znajdują się:

- aktywność,
- umiejętność przystosowania się do zmieniających warunków,
- dostrzeganie szans i ich wykorzystanie,
- skłonność do podejmowania ryzyka,
- innowacyjność.

Przedsiębiorczość społeczna / ekonomia społeczna / ekonomia solidarności - to jeden ze sposobów określenia działalności gospodarczej, która łączy w sobie cele społeczne i ekonomiczne. Ważnym jest, aby pamiętać, że cele społeczne są priorytetowe, a cele ekonomiczne je wspomagają.

Rada Nadzorcza – organ, co najmniej trzyosobowy, składający się z członków spółdzielni, o charakterze kontrolnym.

Spółeczna Odpowiedzialność Przedsiębiorstw lub społeczna odpowiedzialność biznesu, określana też jako CSR od angielskich słów Corporate Social Responsibility, to koncepcja realizująca (podobnie jak ekonomia społeczna) dwa cele: ekonomiczny i społeczny. CSR jest wykorzystywana przez podmioty wolnokonkurencyjne i ma charakter dobrowolny, czyli nie jest narzucona podmiotowi w żaden sposób. Cel ekonomiczny w tej koncepcji jest najważniejszy.

Spółdzielnia uczniowska - jest organizacją uczniów, prowadzoną przez nich samodzielnie pod opieką nauczyciela - opiekuna i działa na podstawie statutu uchwalonego przez Walne Zgromadzenie członków - założycieli (uczniów). Działa w oparciu o przepisy Prawa Spółdzielczego.

Statut – zbiór praw i obowiązków członków spółdzielni oraz zasady jej działania. Wzorcowy statut Spółdzielni Uczniowskiej został opracowany w 1983 r. na podstawie Ustawy z dnia 16 września 1982 roku „Prawo spółdzielcze” w porozumieniu z Ministerstwem Oświaty i Wychowania. Jest to dokument ramowy i stanowi dla spółdzielni uczniowskich wzór do wypełnienia własną treścią. Pełny tekst wzorcowego statutu można znaleźć na stronie: http://www.frsu.pl/images/dokumenty/spoldzielnia_ucz/wzorcowy_statut.pdf

Udział – kwota pieniężna, którą członek spółdzielni jest zobowiązany zadeklarować, a następnie wnieść do spółdzielni. Statut określa wysokość udziału i ilość członków oraz sposób i terminy ich wnoszenia. Udziały wniesione przez członków tworzą fundusz udziałowy.

Walne Zgromadzenie – najwyższy organ spółdzielni składający się ze wszystkich swoich członków. Walne Zgromadzenie podejmuje uchwały obowiązujące wszystkich członków i wszystkie organy spółdzielni.

Wojewódzkie i Powiatowe Rady Spółdzielczości Uczniowskiej - w ich skład wchodzi przedstawiciele Spółdzielni Uczniowskich, spółdzielni branżowych działających na danym terenie oraz wojewódzkich władz oświatowych i samorządów lokalnych. Wojewódzkie Rady Spółdzielczości Uczniowskiej funkcjonują na terenie dziesięciu województw.

Wpisowe – kwota pieniężna, którą nowo przyjęty członek jest obowiązany wpłacić spółdzielni. Wysokość wpisowego jest określona w statucie. Wpłaty członków z tytułu wpisowego są przelewane na fundusz zasobowy.

Zarząd – organ składający się z członków spółdzielni, o charakterze wykonawczym. Do jego zadań należy składanie deklaracji w imieniu spółdzielni i reprezentowania na zewnątrz.

Zysk – wartość marży pomniejszona o koszty handlowe.

Bibliografia

- Brand A., *Uczeń spółdzielca przedsiębiorcą in spe*, NBS 2015, nr 11 oraz <http://alebank.pl/edukacja-uczen-spoldzielca-przedsiębiorca-in-spe/?view=article&id=55515&catid=927>
- Dziarnowski F., Pochwałko A. *Spółdzielnia uczniowska organizacja i działalność*, Wydawnictwo Spółdzielcze, Warszawa 1982.
- *Historia i teraźniejszość spółdzielni uczniowskich w Polsce*, Opracowania tematyczne OT-614, Biuro Analiz i Dokumentacji Kancelarii Senatu, Warszawa, kwiecień 2012.
- Jankowski J., Derc E., *Jak założyć uczelnię uczniowską. Poradnik dla uczniów i nauczycieli*, Wyd.1, Warszawa 2014.
- *Kondycja spółdzielni uczniowskich oraz ich rola w promowaniu postaw przedsiębiorczych i obywatelskich wśród młodzieży*, Związek Lustracyjny Spółdzielni Pracy. Kraków 2015.
- Ozimkowska A, Korycińska J., *Prowadzimy spółdzielnie w naszej szkole*, Wydawnictwo Spółdzielcze, Warszawa 1984.
- Parszewski K., *100 lat Spółdzielczości uczniowskiej w Polsce*, Zeszyty Naukowe Ostrołęckiego Towarzystwa Naukowego, 2000, nr 14.

- Smith B. R., Stevens C. E.: *Different Types of social entrepreneurship: The role of geography and embeddedness on the measurement and scalin of social value*. Entrepreneurship & Regional Development 2010, Vol. 22, No. 6.
- Tragarz M., *Jak diagnozować potrzeby uczniów w szkole*, Centrum Edukacji Obywatelskiej, <http://www.ceo.org.pl/pl/samorzad-uczniowski/news/jak-diagnozowac-potrzeby-uczniow-w-swojej-szkole>
- Urbanik A, Gołdys A., Daszkowska – Kamińska A., *Diagnoza potrzeb młodzieży w środowisku lokalnym*, Polska Fundacja Dzieci i Młodzieży, Warszawa 2011.
- Zahra S.E. , Gedajlovic E., Neubaum D. O., Shulman J. M.: *A typology of social entrepreneurs: Motives, search processes and ethical challenges*. Journal of Business Venturing 2009, Vol. 24 (5), s. 18. Za Gózdź B., *Przedsiębiorczość społeczna* http://zif.wzr.pl/pim/2013_1_1_16.pdf .
- *Zasady spółdzielczości*, <http://poradnik.ngo.pl/x/315754>.

Przydatne linki

- www.krs.org.pl
- www.frso.pl
- www.ekonomiaspoleczna.pl
- www.businesspoleczny.pl
- www.spoldzielniauczniowska.pl
- www.fajna.eu
- www.krs.org.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=41&Itemid=271
- www.spoldzielnie.org.pl
- [www.orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/6DD206ACA75AB833C12577A80035A5B3/\\$file/3421.pdf](http://www.orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/6DD206ACA75AB833C12577A80035A5B3/$file/3421.pdf)